МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРИШ, ВӀАШАГӀКХЕТА!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГӀалгӀай областной Грозненски городской комитетий а Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

АРАДУВЛ 1923-ча шера денз

№ 47 (2568) КӀиранди, 11 июнь, 1961 шу. Мах 2 кеп.

Виссарион Григорьевич Белинский
(Ваь 150 шу дизарга)

Эрсий сийлахь-воккха революционни демократ, литература гениальни критик, философ вола Виссарион Григорьевич Белинский (1811—1848) эрсий халкъа доккхал да. Самодержавенеи крепостничестванеи духьал лоаттабеча къовсама пафосах бизза болча Белинске баьча балхо Ӏалаьмате йоккха влияни яьй эрсий литературнии общественнии хьаькъал дегӀадоаладара. Дуккха миллионаш бола крепостной ахархой чӀоаггӀа хьаллоацаш волча Белинске яхачунга ладувгӀар Россерча хьаькъал мел долча саго, хьаькъал долча уйлашта керте латтар из, заман духовни баьчча вар из. Просветительствагара волавенна революционни демократизмага кхоачаш, идеализмагара материализмага кхоачаш бола идейни дегӀавара чоалхане а вӀаштдухьаленаш йола а никъ чакхбаьккхаб цо. ГӀалаташ хулаши нийсача новкъара воалаши моттигаш а хиннай цун, тӀехьагӀа чӀоаггӀа новкъа а долаш йийцай цо уж. Белинский массаз а революционни къовсама хьадда тӀехьалаьттав, крепостнически капиталистически порядкашта даим духьал хиннав из. Герценца, Чернышевскеца, Добролюбовца цхьана цо хьакхеллад Марксал хьалхагӀа хиннача материализмана керте лаьтта а XIX бӀаьшере хиннача революционно-демократически боламеи эрсий демократически культураи теоретически лард хинна а йола эрсий материалистически философи.

Шийна духьал хилар Белинскена юха декха лерхӀаш хиннай паччахьа правительство, хала лазар а хинна, венна мара Петропавловски крепосте чуволлаш хиннав из жандармаша. Белинске даь литературни йоазош дерригача адамий прогрессивни уйлай ганза юкъедахад. Советски халкъо чӀоаггӀа лоархӀ сийлахь-воккха демократ, хьаькъалхо В. Г. Белинский.

КЕРТТЕРАДАР—дӀайийнача хӀамашта ДИЗЗА ГӀУЛАКХ ДАР

ХА ЦА ЙОАЕШ

Дикача балхаца белгалъяьнна я вай республике «Красноармейский» совхозера коммунист Кагерманов Оалхазар керте латта комсомольско-кагирхой тракторни бригада. Ставропольерча хьажкӀаш лелаерхочо нов. Денисенкос дӀадоладаь дика гӀулакх сихха хьаллаьцар цу бригадерча механизатораша.

Коммунистически къахьегама бригада сийлен цӀи яккхара, ССКП XXII-ча съезда толамца накъа бахара хьинаре къахьегаш ба механизатораш.

Доккхий толамаш даьхар цу бригада дӀадахача шера а.

Кхы а доккхагӀа декхараш тӀайийцад цар укх шера. 500 гектарах хӀаране тӀара 65 центнер фуалъяьха хьажкӀаш яха дош деннад бригада механизатораша.

Шоаш денна дош къахьегама хьокхамашца чӀоагӀду цар. Кхашкара дерригa балхаш хан-ханнахьеи агротехнико маяхкхареи ду. Механизированни хьисапе ду дӀайийнача хьажкӀашта гӀулакх. Лаьтта дика тоадарахи хьажкӀаш ший ханнахьа дӀаерахи ерригa участкаш хӀанз оасар доацаш цӀена я. Квадраташ нийса хилар бахьан долаш мугӀараштa юкъера балхаш дика де йиш хул механизаторашка Хасанов Ӏаддал-Рашидага, Башаев Хьасаӏнага, Ильясов ЯрагӀега, Чекуев Абукарага.

ДӀадахача шера хьажкӀаш хьалкхееш гучадаьлар механизаторашта оасар кӀезигагӀа долча хьажкӀаш дикагӀа тӀайоалилга. Оасар дӀадаккхара кхозза макха баьккхаб цар: эггара хьалха хьажкӀаш тӀаялалехьа, шозлагӀа — хьажкӀаш тӀаяьлча, кхозлагӀа—хьажкӀаш 20—30 сантиметр лакхъелча. ХӀанз шозлагӀа культиваци еш ба. Из дика ю механизатораша Хасанов Ӏаддал-Рашида, Башаев Хьасана.

Доккхий толамаш доахаш я свекла лелаю бригада а. Бригада механизатораша дош деннад 250 гектара тӀа дӀайийнача свеклай хӀара гектара тӀара 250 центнер яккха.

Цу бригада дикагӀа йолча хана букетировка яьй, шозза оасар даьд. Уж балхаш деш хьинаре къахьийгад Яшуркаева Зулаяси, Эсамбаева Гузаси. ХӀара дийнахьа йола производственни заданеш 120—130 процент кхоачашйора цар.

Сурта тӀа: механизатораш Хасанов Ӏаддал-Рашиди Башаев Хьасани хьажкӀашта культиваци еш боахк.

Г. ЛЯХА
тексти сурти

Дика лел гӀулакхаш

ЧӀоагӀа дог айденна къахьегаш ба укх деношка «Надтеречный» совхоза кхоалагӀча отделене къахьегамхой. ССКП XXII-ча съезда баха мабоаггӀара накъа баха совхозни производства массадолча доакъошка шоай низ кхо ца беш, хьинаре болх бу кхашкарча болхлоша, механизатораша. Кхашкарча болхлоша дика гӀулакх ду тӀаяьннача нух токхадеча культураштa, хьайбашта доакъар кийчду, дика кийчбеннаб ялат чуэцара. Укх шера отделенерча болхлой чуэца деза 3.153 гектар хулача лаьттара ялат. Цу дерригача доккхача лаьтта кхачаш латт дика хьийкъа ялат. Специалисташа даьча лоархӀамех гектара тӀара 18—20 центнер кӀа даргда, хӀаьта мукх кхы а дукхагӀа баргба.

Массехк ди даьлча иштта хьийкъа дика ялат чуэца болалургба отделене болхлой. Ялат ший ханнахьа а доа ца деш а чуэцара дукха хӀама даьд цар. Дика тоаяь кийчъяьй отделене йола ерригa а пхиъ тӀехьаювза жатка, канаш хьалохьадераш шоашца йола 14 комбайн.

— Укх шера дерригa ялат чуэцаргда оаха, хьалхагӀа хьекха Ӏо а дилла, балха 10 дийнахь чуийца а доаккхаргда, — йоах отделене управляюще Макаев Ӏаьлас. — Цу гӀулакха мел эпар долаш да тхо, Ӏалаьмате дика техника, опыт йола комбайнерашии штурвальнешии, ялат чуэцаргдолча агрегаташтa гӀулакх де къоастабаь нах ба.

Ялат чуэцача ерригача хана механизатораша бергболча балха план — график оттаяьй.

Паччахьалкхенна ялат дӀадала оттаяь задани 1,5-зза кхоачашъе дош деннад отделене къахьегамхоша.

И. ПЕТРУХИН.

КХОАЧАШЪЯЬЙ АХ ШЕРА ЙОЛА ПЛАН

ССКП XXII съезда сийленца накъа дахар духьа лаьцача социалистически яхье керда къахьегама котало яьккхай «Сунжанефта» бурув деттараша. 7-ча июне Даьхенга рапорт делар цар: хьалхарча ах шера йола паччахьалкхен план ханал хьалха, 23 дийнахьа кхоачашъяьй. Керда шу доладеннача хана денз 22 400 метр бурув а техад, планах пхиъ яла езача ворхӀ йоккха дебит йола скважина кийчъяь дӀаеннай мехкдаьтгахоша. Бурув тохара сухал 115 процент а йолаш тӀехкхоачашъяьй ах шера йола план буровикаша.

Социалистически яхье хьалхара моттигаш яьхай бурув деттача мастераша нн. Бородацкеи, Панфиловеи кулгалдеча коммунистически къахьегама бригадаша. Цхьаккха авари а йоацаш, къахьегамеи технологически дисциплина телха а ца еш, балхаш ду цу бригадаша. Шу доладеннача хана денз н. Бородацке бригадо 2870 метри н. Панфилова бригадо 2765 метри бурув техад. Шера 6 эзар метр бурув тоха аьнна дош деннача Печенова бригадо хӀанзале 3600 метр бурув техад.

Ах шера йола план кхоачашъярах эггара хьалха рапорт деннад мастера нов. Ильина бригадо. Цу коллективо шу доладеннача хана денз 2750 метр бурув техад.

ШоллагӀча ах шера чотах болх беш я коммунистически къахьегама коллектива цӀи яккхар духьа къахьегаш йола вышкомонтажни цеха коллектив.

А. БАКАЛЮК,
инженер.

Ледара лел кхашкара балхаш

Квадратно-гнездовой хьисапе йийна 825 гектар хьажкӀаш а йолаш ерригаш а 10500 гектар я укх бӀаьсти «Назрановский» совхозо дӀайийна оасар ду культураш.

Ерригa дӀайийна культураш хьатӀа дика яьннай. Шортта догӀаш а дийлха лаьттанга маэшша тӀоадал кхачар бахьан долаш къаьстта дика дегӀ даьхь дӀайийнача хӀамаша укх тӀеххьарча деношка. Цхьабакъда царел сихагӀа дегӀадоагӀа оасар. Дерригa лаьтта къайла доаккхаш оасар даьннад цхьаццайолча моттигашка. Ялат а оасар а цхьатарра хьатӀадалар бахьан долаш кхо-диъ ди хьалха Ӏаьржа хинна кхаш хӀанз сийнденнад.

Ховш да, иштта хьал эттача хана ди а сахьат а ца доадеш беррига низ оарцагӀа а баьккха кхаш цӀен ца дича оасар кот а даьле, дӀайийна культураш йовлга.

Кхетадой-хьогӀ из гӀулакх «Назрановский» совхоза кулгалхоша?

ХӀанз укх сахьате совхоза кхашка латтача хьалата диллача из цар бокъонца кхетаду ала йиш яц. Из хьахьокх укх цифраша. Гидуаргий 2760 гектарах июнь бетта 7 дийнахь баь болх а лаьрхӀача, хьалхара культиваци яьраш 1040 гектар мара яц. Геттара кӀезига даьд оасар. Дуккха хьажкӀаш я хӀанз а шозлагӀа макха ца боаккхаш, культиваци е хӀанзза мара болабеннабац. КӀезига я нух токхадаь коартолаш.

Совхоза кулгалхоша яхачох отделенешта юкъе гӀулакх дикагӀа латтаращца я Яндрера отделени. Миштад цу отделенера гӀулакхаш? Боккъалдар аьлча, дика дац. ШозлагӀа макха ца боаккхаш дикка хьажкӀаш я цига, хьалхара культиваци алхха цхьан механизированни звено кхашка мара яьяц.

Ахаш гаргга гидуаргаш я отделене оасар ца деш, хӀаьта хьажкӀашта оасар де вӀалла бола а беннабац.

Кхы а вогӀа да, совхоза кхыча отделенешкара гӀулакхаш. Масала, Пхьилекъонгий-Юртарча отделене дӀайийна 700 гектар хьажкӀаши 910 гектар гидуаргаши я. Цу дерригача кхашта кулгаца оасар де дезаш ба отделене болхлой, хӀана аьлча, квадратно-гнездови хьисапе дӀайийна ерригa а 30 гектар мара яц цига. Цхьабакъда 7 июне баь болх а лаьрхӀача культиваци яь гидуаргаш 500 гектари шозлагӀа макха баькхараш 620 гектари мара яцар. Геттара кӀезига я оасар даь гидуаргаш.

Къаьстта во лел балхаш Аьлти-Юртарча отделене. Дукха хьажкӀаш я цига шозлагӀа макхаш ца доахаш, 8 июне 300 гаргга гектар культиваци ца еши 900 гектар оасар ца деши гидуаргаш яр.

Иштта дар ши ди хьалха «Назрановский» совхозе лаьтта гӀулакхаш. ХӀана лел цу совхозе балхаш иштта ледара?

Цун керттера бахьан да совхоза нонагӀа йолча отделенешка техниках бокъонца пайда эцаш ца хилар. Июнь бетта 8-ча дийнахь Пхьилекъонгий-Юртарча отделенена хьаеннача 19 трактора болх беш ерригa а 10 трактор мара яцар.

Макхаш доахача а культиваци еча а пайда эца йиш йолаш йола 9 трактор цхьацца бахьанашта болх беш яцар. Трактористаш ца хиларах болх ца беш массехк трактор я Аьлти-Юртарча отделене а.

ХӀанз мо балхаш сихденнача хана цхьа трактор а балха юкъера ялар доккха зе да боахама. Цу гӀулакха уйла е декхарийла ба наьсархой.

Дуккха нах ба совхоза отделенешка балха ара ца боалаш. Масала, июнь бетта 7-ча дийнахь совхоза ерригача отделенешка 1092 саг мара вацар балха араваьнна. Геттара во латт из гӀулакх Аьлти-Юртарча отделене. 8-ча июне кхаччалца йолча хана Аьлтеи Дошлакъийи шинна а юртара цхьан дийнахь 100 саг балха араваьннавац. Цигарчул кӀеззига дикагӀа латт гӀулакх Яндаре. Цхьабакъда, цига а звенош я дикка нах балха ара ца боалаш.

Белгалдаккха деза совхоза болхлошта юкъе бокъонца социалистически яхь йоаржаяь ца хилар. Совхозе дикагӀа йола звенош я Аьлти-Юртара Мальсаговеи Яндарера Чориевеи механизированни звенош. Кхыметтел уж ши звено а районерча цхьанна а звеноца яхье яьннаяц.

Чехкка уж кхоачамбоацараш дӀа а даьха совхозера беррига нах балха арабахари таргтарча деношка дерригa кхаш оасарах цӀендари уж да хӀанз совхоза партийни организацена а ерригача коллективана а хьалхашка латта декхараш.

М. КЕРИМОВ.

ССКП XXII-ча съезда кердача совгӀаташца накъа ваха лаьрхӀад центральни ремонтно-механически завода токаря Арчаков Ӏаьлас. ХӀара бетта производственни план 125 процент кхоачашйо цо. Дика а тӀехдика а хилийта, балха юкъе массехк рационализаторски предложени йоалае лаьрхӀад цо. Коммунистически къахьегама [illegible]

Сурта тӀа: слесарь Ӏ. Арчаков.

И. ПЛИЕВА тексти сурти.

ДИЦЛУРГДОАЦА ВӀАШАГӀКХЕТАР

Н. С. ХРУЩЕВ ЛЕНИНГРАДЕ

ЛЕНИНГРАД, 8 июнь. (ТАСС). Тахан цӀенош деча Обуховски комбината коллектива доккха дезa ди да. Ӏурра цӀенош ду болхлой болча хьоашалгӀа вера ССКП ЦК-а Хьалхара секретарь, СССР-а Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев, ССКП Ленинградски обкома хьалхара секретарь И. В. Спиридонови ССКП Ленинградски горкома хьалхара секретарь Г. И. Попови шийца а болаш.

Панелашта формовка еш йола кассетни машинаш латтача формовочни цехага хьежар Н. С. Хрущев. Цул тӀехьагӀа арматурни цехе вахар из, цига из хьежар йоккхийча конструкцешта эша арматурни цхаралаш деча кердача механизмашка. Уж йийцар цунна Главленинградстроя начальника К. А. Глуховскойси комбината управляюще К. В. Трухелеи.

Н. С. Хрущев дукха къамаьл деш хилар болхлошца.

Комбината коллективо тӀадилларах партийни бюро секретара П. Е. Васильева Н. С. Хрущевна совгӀата предприяте истори дувца урташ тӀадола альбом делар. Цо аьлар дерригача советски халкъо а санна, цӀенош деча Обуховски комбината болхлоша, парте XXII-ча съезда сийна шерра социалистически яхь а йоаржаяь, 17 октябрь тӀакхоачаш Малая Охта яхача 100 эзар квадратни метр хула хӀарадар 60 квартирах латта 55 цӀенош хьалдаь даха декхар тӀайийцад. Планах доагӀачул лоархӀам боллаш дукхагӀа да уж.

ЦӀенош дераша семилетка кхоалагӀча шера план кхоачашъеш беча балха тӀехь керда толамаш дахар ловш къамаьл дир Н. С. Хрущева.

Цул тӀехьагӀа Н. С. Хрущев хилар саг йоалаеча Дворецe. Цига чӀоаггӀа моаршал хаьттар катирхоша Н. С. Хрущевга: Кириллов Юре Кириллова Галина йоалаярах регистраци еча нах вӀашагӀкхийттача хилар Советски правительства керте латтар, цо царна боккха зиловца а баьккхар. Мареи нускалеи Н. С. Хрущевна зизаш а делар, из шоай шун тӀа а хьийхар. Баха вӀашагӀкхийттача къонача наьха моаршалла кад мелар Никита Сергеевича царех ираз долаш дезал хьахари унахцӀена, маьрша бахари ловш дош а аьлар цо. Къонача мараи нускалаи совгӀат делар Н. С. Хрущева.

* * *

МОСКВА, 9 июнь. (ТАСС). Шин дийнахь Ленинграде хинначул тӀехьагӀа укхаза тахан юхакхаьчар Индонезе президенти премьер-министри вола доктор Сукарно.

Столице юхавенав СССР-а Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев.

Ленинградски вокзале доктора Сукарнонеи Н. С. Хрущевнеи накъа баха хилар Л. И. Брежнев, Н. Г. Игнатов, А. Н. Косыгин, А. И. Микоян, Н. А. Мухитдинов, СССР-а министраш, Советски Союза маршалаш, кхыбола официальни нах.

Москвичаша чӀоаггӀа даькъала а бувцаш, доктор Сукарно, Л. И. Брежнев, Н. С. Хрущев Кремле бахар.

Пайданера вӀашагӀкхетар

(7-ча июне арадаьннача «Правда» передовая).

Вене шин дийнахьа вӀашагӀбеттaлуш хилар СССР Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущеви США Президент Дж. Кеннедии. Дунен масса а милингашкарча наха уж ши ди даьккхар австрийски столицера хьауха лоаца хоамаш дешаш а чӀоагӀа цар уйлаш еш а. ХӀара сага ховра, дунен халкъашта юкъерча гӀулакхий дуккхача лоархӀамерча шоай хьакъекьа дагабувлаш цига болга.

Кердача, социалистически дунен — хӀамаш хьакхоллаш а къахьегача наьха вошал долаш а долча дунен викал волаш Австре столице вера кӀаьд ца луш халкъашта юкъера машари барт-цхьоагӀои кхайкадеш вола Никита Сергеевич Хрущев. ВӀашагӀкхетара вож доакъашхо вера низ болаш долча гӀозараша хӀанз а «низа позицера» яхачеи сихдаь герз хьадареи политика байракх чӀоаггӀа бе йоаллаеча капитала дунен тӀара.

Историе чухь чоалханегӀа йолча хана вӀашагӀкхийтар йоккхача шин державана керте латта деятелаш. ЦӀенхаштта уйла е езача дӀакхаьчад адамаш: мичахьа гӀоргда? Советски Союз, дерригa социалистически мехкаш, Азеи Африкаи дуккха паччахьалкхенаш йолхача машарца дахара новкъа гӀолла гӀоргда, е цхьаболча малхбузехьарча стратегаша дунe цӀаькха хьисап а доацаш тӀемга дугаш болча новкъа гӀоргда?

ВӀашагӀкхетале хьалхагӀа дӀаихача кӀирашкеи бетташкеи дунен халкъашта юкъерча сигала дуккхаза гулъелар тӀема морхаш; вӀаштӀехь-тӀехьа йоагӀаш мугӀарах ухар машара моастагӀаша лелаю провокацеш; топаш ювлар Кубай доазон йисте, Лаосе, Алжире, Къилбаседа—атлантически тӀема блока столицашкара чӀоагӀа хьахозар кийчдеш латтача герза таташ. Монополей прессо тӀагӀертта хьахьувра «шийлача тӀема» кегара юкъера доагӀатай кхы гург доацаш къайла а даьннад, хӀаьта машара переговораш яра идея яла а еннай, яхаш. Вашингтонаи Москванеи юкъе цхьаккха тайпа къамаьл хила йиш яц, яхаш дувцар цо тӀагӀертта.

Ленински машара политика тешшаме чаккхйоахаш йолча советски державо массаза а лаьрхӀад вай хьанара къовсам тӀа дола дешаш тӀемашца ца а къестадеш, дунен халкъашта юкъерча вӀашагӀбетталуча истола тӀа къестаде йиш йолаш а къестаде дезаш а. Из тайпа никъ социалистически лагера дерригa халкъаш раьза а долаш, хьаллоацаш ба, из вахаро бакъ беш а, лаьттан тӀа дахача дукхагӀа долча халкъаша къоабалбеш а ба.

Австре хиннача гӀулакха маӀана а лоархӀама а уйла еш волча саго гӀад а вахе белгалдоаккх: Вене даь къамаьлаш лоархӀам болаш а пайдана а да, кхы деце а, цхьадола низаш духьала доллашехьа а, СССР-еи США-и правительстваштa керте латтараш цхьан истола хьалхашка вӀашагӀкхетарах. Цу белгалдоалаш долча гӀулакхо гуччахьа бакъдир паччахьалкхенашта керте латтача деятелаша гӀулакхацара бувзамаш лоаттадара идея нийса хилар. Машаргахьа бараштa цунца цӀаькха а тешшаме бӀаргагу СССР арахьара политика нийса хилар, паччахьалкхенашта юкъера къовсам тӀа дола дешаш машарца къестадара бола советски никъ тешаме хилар.

Н. С. Хрущеви Дж. Кеннедии вӀашагӀкхетара хьакъехьа яьча, шинна а кулгалхочо могаяьча заявлене тӀа белгалду, из вӀашагӀкхетар пайдане хилар. СССР Министрий Совета Председатели США Президенти вӀаши дагабаьлар СССР-аи США-неи юкъерча гӀулакхий хьакъехьарча деша а, хӀаьта иштта шинна мехка хьаштдолаш долча кхыча дешашта а. Къамаьлаш деча хӀанзара эггара саготагӀа йола дуккха проблемаш йийцар, герз дӀадаккхарах, ядерни терза тохкамаш делга соцадарах, Лаосерча тӀулакхех дола дешаши германски проблемеи юкъе а долаш.

МоллагӀчоа а ховш да, доккхий а чоалхане а дола дунен халкъашта юкъера гӀулакхаш шин дийнахьа къоастадуларгдоацилга. Шин дийнахьа дӀайоахалургьяц тӀом сецачул тӀехьагӀа «шийла тӀом» хьалхабоахараша машара наькъа тӀа егӀа духьаленаш. Увттаяь уж ерригa духьаленаш дӀаяха йолаяр духьа хила дезаш да цхьана къамаьлаш — гӀулакхацара а гуччахьара а. хӀаьта из тайпа къамаьл дар Вене хиннар а. ВӀашагӀкхийттараша из вӀашагӀкхетар пайдане лоархӀаш хиларо кхы а дукхагӀа чӀоагӀбу хьаькъал котдаргхиларах, машара гӀулакх котдаргхиларах бола адамий тешам.

«Председательи Президенти раьза хиннав вай шинна мехка а дерригача дуненна а хьаштдолаш долча дерригача дешашта бувзам лоаттабе»,— Н. С. Хрущеви Дж. Кеннедии вӀашагӀкхетара хьакъехьа яьча официальни заявлене тӀарча цу мугӀараша дог доахилга хулийт австрийски столице тоссаденна пайданера бувзамаш дӀахо йодача хана а хургхиларга.

ВӀашагӀкхетарах хиннараш, машаргахьа болча дунен тӀарча беррига наха санна, къоабал а деш, советски нах дог тийша ба, венски къамаьлашта тӀеххьа машара духьа, дерригa дунен халкъашта юкъера гӀулакхаш бакъахьа дахара тӀадерзадаь дола хьадда гӀулакхаш доагӀаргхиларга. Ховш да, моллагӀча а цу тайпарча гӀулакхаша из никъ хьаштболча хӀара мехка кхерамзлен хьашташ а массане юкъарча кхерамзлен хьашташ а лархӀа дезаш хилар. Цар ларде латта декхар да хӀара мохк ший лоӀамеи цхьатарра бокъо йолаши хулга, цхьа мохк е дуккха мехкаш кхыча мехкий чурча гӀулакхашта юкъе ца гӀертилга. Советски Союза, хьалхагӀа а санна, ший низ кхоачар дергда дунен халкъашта юкъера гӀулакхаш овлангара денз тоадар а керда дунен тӀом хилара бола кхерам адамий вахара юкъера дӀабаккхар а духьа США-цара ший гӀулакхаш, малхбузехьарча вокх мехкашцара дараш а санна тоадара.

«Советски Союз,— аьлар Н. С. Хрущева 5 июне венски аэродроме— **массаза а гӀийртай, хӀанз а гӀерт халкъашта чӀоаггӀа машар Ӏалашбе, герз дӀадаккхара проблема бакъахьарча оагӀорахьа сихха къоастае, дунен халкъашта юкъера къовсам тӀа дола дешаш переговорашка гӀолла къоастаде, массадолча мехкашца дика гӀулакхаш тасса а леладе а. Цу хӀамашка кхача йиш я дӀа-юха дувцар вӀаши юкъе кхетадеш хуле а дунен халкъий вахара юкъера хьалха хиннараш санна дола** довнаш дӀадахареи «шийла тӀом» дӀабаккхареи гӀулакха цхьа барт болаш хуле а.

Теша лов, США Президентаца г-дин Кеннедеца укхаза тхо вӀашагӀдеттадаларо а оаха къамаьлаш дарo а цу хӀамашка кхачара, паччахьалкхенашта юкъе чӀоаггӀа машар оттабара новкъостал дергхиларах».

Нагахьа санна социализма сийлахь-йоккхача держава дика гӀулакхаши Америка ВӀашагӀкхийттача Штатий бакъахьара гӀулакхаши вӀашагӀкхийтача, тешшаме ала йиш хургья, ракетно-ядерни тӀом хилара бола кхерам кӀезиглургба, аьнна.

Бакъда, цхьанне а къайлахьаьц дунен халкъашта юкъерча бартцхьоатӀон моастагӀий капиталистически мехкашка бахаш а шоай гӀулакхаш деш а хилар. Вене вӀашагӀкхийттачул тӀехьагӀа а уж гӀулакхаш дитац цар. Уж сатийна Ӏеш а хӀама ца деш а бац.

Д. Лоуренс яха американски обозревателa тайпарча цхьаболча тӀехьабисараша чухехкар халкъашта юкъе цӀаькха а «шийла тӀоми» моастагӀали хьалхьедара тӀахьехам беш. Малхбузен политически деятелаша эггара хьалхагӀа Вашингтонерчар, Лауренсай Ӏовдалча къамаьлашка ца а хьежаш, хьаькъалеи реализмаи оазага ладувгӀаргхиларга дог даха деза. Кердача американски правительствана ше Ӏаьдала керте эттача хьалхарча бетташка а денз практически дика гучадаьннад, дунен общественносто могадеш дола Вашингтона арахьара гӀулакхаш малагӀаш да а США сий дикка лохдераш малагӀаш да а.

Вене хинна лоархӀамера беседаш чаккхъяьннай, цхьабакъда, цига дӀадоладаь доккха къамаьл массайолча моттигашка дӀахо деш да. «Шийла тӀом» дӀабоаккхилга, ираз доадеш дола герз сихдаь хьадар дӀадоаккхилга, адамаш машарца дахар Ӏалашделга — иштта ба халкъий боккха лоӀам. Ший наькъа тӀара ца йоалаш из кхоачашде гӀертаргья Советски Союз. США политика а из гӀулакх кхоачашдара тӀаерзаяь хургья е хургьяц, хано хьахьокхаргда.

ЦаӀ ховш да: машара гӀулакхи халкъий кхерамзлеи чӀоагӀдара машара тӀехьа латтараша мелдалийта йиш яц дунен халкъашта юкъера кхохкам кӀаьдбар духьа, паччахьалкхенашта юкъера къовсам тӀа дола дешаш переговораш яра наькъаца къоастадар духьа, машара тӀа-тӀа дукхагӀа кхерам тӀатессаш дола кхохкаденна латта кхуврчаш дӀададахар духьа лоаттабеча къовсамера шоай низаш.

ПРОПАГАНДА—ХIАНЗАРЧА ДЕКХАРАШКА!

Халкъа творчестваца, цун вахарца, коммунизм хьалъяра практикаца айхагIа ювзаенна мел хул партийни пропаганда деш дола гIулакх а цун кхетам балара лоархIам а лакхагIа хургба.

КЕРТТЕРДАР ХЬАЛХА ДОАХАШ

«Вай ханарча хьалашкарча партийни пропаганда декхарех» ССКП Центральни Комитета баьча соцамашца хьалхле а лелаеш, партийни дешара 1960—1961 шерага дика кийчъеннаяр ССКП Наьсарен райкоми района юххьанцара партийни организацеши.

Тха района дIададахача партийни дешара шера хилар 7 юххьанцара экономически дешар Iомадара школа. Юрта боахама экономика Iомаяра 2 семинарски группа, 2 гIишлош яра экономика кружок, кадрай экономически дешар лакхдеш йола дешара кхыйола формаш а.

Идейни боарам лакха болаш чакхъяьлар занятеш «Назрановский» совхоза парторганизаце семинарски группе. Цига пропагандист ва А. И. Воробьев. Цу группе деша багIараш дика ихар занятешка. Ше хьехаш йола аргIан йоагIача тема материал пропагандиста ювзар совхозеи районеи болхлошта хьалхашка латтача декхарашца, кхетамца пайда ийбора моттигерча материалех.

Деша багIарех дукхатIбараша шоаш Iомаеш йола материалаш дика кхетайир. Деша багIача хана шоаш Iомадаьр практически балха юкъе а кхувлаш, дуккхача новкъосташа производстве дика толамаш даьхар.

«Красный Октябрь» яхача кирпишкаш еча завода парторганизаце парте истори Iомадеча кружокеи (пропагандист нов. Н. А. Смирнов) ТIой-Юртарча юкъерча школа кружокеи (пропагандист нов. В. И. Самарзин), кхычахьа а дика чакхъяьлар занятеш.

Итоговой занятеш а дика вIаштIехьъяьха, лакхача идейно-теоретически боарамах чакхъяьлар.

Цхьабакъда, дIададахача дешара шера болх дика ца беш кружокаши семинарски группаши а яр. Царех яр электроинструментальни завод юллача парторганизаце гIишлош яра экономика Iомаю кружок, «Октябра 40 шу» яхача совхоза ТIой-Юртарча отделенера юрта боахама экономика Iомаю юххьанцара экономически школа, кхыяраш а. Занятеш дика вIаштIехьа ца йоахаш, уж йохаеш а тIехьа йоахаш а моттигаш хиннай цу кружокашка.

Дуккхача семинарски группашка яьча итоговой занятешка теоретически конференцеш яьй.

ХIанз ССКП райкомо юххьанцарча партийни организацешца цхьана политически дешара кердача шера кийчо яь яьккхай.

Н. ПАШЕННЫХ,
ССКП Наьсарен райкома политпросвещене кабинета заведующи.

ДикагIа вола пропагандист

Къаьстта белгала яр из сайре конкретни экономика Iомаеча кружоке. Йиллача ханал дуккха хьалха хьабаьхкар кружоке деша багIараш — «Малгобекнефта» НПУ промысла машиннаькъа болхлой. Итогови занятей хьакъехьа къамаьлаш ду цар, дувцаргдолча дешай план а я царга хIаранега. Пенах хьалтеха доахк тайп-тайпара карташ, схемаш, диаграммаш, таблицаш, тайп-тайпара литература.

Заняти йолаяла ха гарга эттача хана вера кружока кулгал деш вола пропагандист Дахкильгов Шукри, цунца вера ССКП МагIалбика горкома секретарь Бузуркиев Махьмад-Гири.

«Машиннаькъа, транспорта болхлой къахьегама овсарле лоархIам мишта бу» яха хаттар оттаду пропагандиста. Предприяте балхацара масалаш а кхувлаш, цу хаттара нийса жоп лу Макаренко Антонинас. «Къахьегама овсарле лакхъяра мел лоархIаме я коммунистически къахьегама коллективаш?» — иштта дар мастера Элисханов Хизара даьшха дош.

Партийни организаце секретара нов. Балаев Османеи металоллома мастера Кострич Петреи хьагойтар къахьегама овсарле лакхъярах дола дош шоаш дика кхетадеш хилар.

Продукцега дIабода мах лохбарах а цу гIулакхах хьабоалача пайдах а лаьца къамаьлаш дир инженера Лесниче, движене служба начальника Стаценко, иштта кхыбараша.

Дикка моттиг дIалаьцар заняте политически дешаша а, масала: «Капитализмагара социализмага довлар — вай заман чулоацам ба», «Дунен капиталистически система йохар», иштта кхыяраш.

Итогови заняте хьахьекхар деша иха 20 саг дешара программа дика Iомаяь хилар, хIаьта иштта хьахьекхар цо пропагандиста баьча балха дикал а.

ЧIоагIа дукха беза Шукрена пропагандиста болх. 2 шу ха я цо из бу. Машиннаькъ тIарча балха экономика дика хов цунна. Цудухьа вIаштIехьдаьлар Дахкильгова кружока болх дика вIаштIехьбаккха.

Дукха къахьийгад пропагандиста балха методика Iомаеш, тайп-тайпара литература дешаш, деша ухараш материалах дикагIа кхетаргбола наькъаш лехаш. Цудухьа дешара шу дика чакхдаьккхад кружоко. Кружоке деша багIараша пропагандиста доккха баркал аьннад, хIаьта кердача дешара шера шоашта из юхавар а дийхад цар.

Нов. Дахкильгов горисполкома председателалла хержав дешара шу далалехьа. Бакъда, пропагандиста болх битабац цо, кердача дешара шера болх бергба аз, аьнна дош а деннад Шукре.

Пропагандистски болх дика барах ССКП Малгобекски горкома бюрос сийлен республикански Доска тIа ваккха аьнна оттаваьв нов. Дахкильгов Шукри.

А. ХАРСИЕВ.

ТОАБЕ ПОЛИТИКО-МАССОВИ БОЛХ

Укх деношка ССКП Нохч-ГIалгIай обкомеи Грозненски горкомеи политпросвещене ЦIагIа хилар парте Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдело яь идеологически болхлой республикански совещани. Совещане дакъа лоацаш бар идеологически балха бола парте горкомийи райкомийи секретараш, пропагандаи агитацеи отделий заведующеш, кхалнаха юкъе беча балха отделий заведующеш, районний газетий редактораш, культура райотделий заведующеш.

Лоацца къамаьл а даь совещани хьайийлар ССКП Нохч-ГIалгIай обкома секретара **Б. Г. Габисова.**

Совещане дийцар «ХIанзарча хьалашкарча партийни пропаганда декхарий» хьакъехьара а иштта кхыдола а ССКП Центральни Комитета соцамаш кхоачаш а деш вай республикерча идеологически болх лелабераша наха юкъе баьча политико-массови балха хьакъехьара дош. Совещане тайп-тайпарча идеологически балха дешашта хетадаь къамаьл дир массехк саго.

Районерча агитаторашца беча балха хетадир ший къамаьл ССКП Гудермесски райкома секретара нов. **Шанина.** Цо белгалдаьккхар шоай районе хадданза наха юкъера кхетама болх лелабеш цхьа эзар совгIа агитатор хилар, чIоаггIа терко тIайохийташ леладу парте райкомо агитатораш кийчбара, царна хьехам балара гIулакх, агитаторий семинараш ю.

ДIахо совещане къамаьл даьча парте Урус-Мартановски райкома секретара нов. **Ибриева** белгалдир ССКП XXII съезда сийна социалистически яхь йоаржаяра районерча агитколлективаша хьинаре дакъа лоацаш хилар. Районе болх беш 33 агитколлектив я, къаьстта дика вIаштIехьбаьккха лелабу шоай болх «Красноармейский» совхозеи Предгорненски опытно-производственни боахамеи болх беш йолча агитколлективаша.

Шоай районерча гойтара агитацех лаьца къамаьл дир совещане ССКП Наурски райкома секретара нов. **Федорова**, хIаьта ССКП Грозненски райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе нов. **Белецке** ший къамаьл хетадир халкъий доттагIал чIоагIдара тIехьа районе лелаеча пропагандана.

Дынах юхедисача гIулакхашта духьал чIоаггIа къовсам лоаттабеш да Веденски районе дIадоладаьр. Цу хьакъехьа общественность юкъе а озаш парте райкомо беча балхах лаьца дир ССКП Веденски райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе нов. **Садулаева** ший къамаьл. Кхалнаха юкъе беча политико-массови балхах дийцар парте Ножай-Юрта райкома секретара нов. **Смирнова,** хIаьта бахача наха юкъе беча агитационно-массови балха хетадир ший къамаьл парте Ленински райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе нов. **Бабаджанова.**

Иштта совещане къамаьлаш дир радиони телевиденеи Нохч-ГIалгIай комитета председатела нов. **Лагутина**, «Сунженская правда» яхача Сунженски района газета редактора нов. **Завражне.**

Совещани йистейоалаш республике политико-массови болх дIахо тоабара хьалхашка латтача декхарех лаьца доклад йир ССКП обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе нов. **Александрова.**

С. СУЛТАНОВ.

Пропагандист-общественник

Ши шу совгIа ха я Ачхой-Мартановски района Бумат яхача юрта Базгиева Лида, юртарча школа хьехархо, лекторски болх беш йола. Эггара хьалха из болх дIаболабаьча хана кIезига опыт хиларах дукха хIама ла дийзар цун. ХIана аьлча бахача наха еша лекцеш мишта кхетаергйол-хьох, наха дакъа лоацаргдий-хьох аьнна хеталора цунна. Цхьабакъда, дукха ха ялалехьа хIара цIагIа а ухаш цо яьча беседаша чIоагIа новкъостал дир вайнаьха кхалнах культурни балха юкъеозара. ХIанз юрта дукха кхалнах ба лекцешка ладувгIа а кино а ухаш, библиотекера книжкаш дешаш.

Из болх лерттIа вIаштIехьбаккхара дукха къахьега дийзар Базгиевай.

— Айса лекци ешалехьа темага хьежжа тайп-тайпара литература деш аз,— йоах цо,— тIаккха оттаьча планах конспект а язйий мара ешац лекци. Цунах сайга деннача хаттарашта жоп дала а лерттIа лекци еша а вIаштIехьадоал са. Гулбенараша кхетаергйолча тайпара еш аз лекци.

Укх шера цо йийшай «Коммунистически общество хьалъеча Советски Союзерча кхалнаха лоаца дакъа», «ВорхI шера план ханал хьалха кхоачашъяра Нохч-ГIалгIайчен кхалнаха дакъа лацара» хьакъехьарча темах йола лекцеш. Цул совгIа Iилма-атеистически темах йола беседаш ю Базгиевас каст-каста бахача наьха цIагIа а ухаш. Масала, «Саг йоалаяри дезали», «Ислам — кхалнаьха чIоагIагIа вола моастагIа», «Космосе бода никъ хьабеллара советски Iилмахоша даьха толамаш», иштта кхыйолча темах йола беседаш ю цо.

Каст-каста вай мехкара а доазол дехьара а хоамаш дувцаш ССКП ЦК январски Пленума решенеш кхоачашъярах йола беседаш, керда газеташи журналаши деш цо юрта бахача наха. Цу дерригача гIулакхаша чIоагIа новкъостал ду производственни а общественни а балха юкъе кхалнах озара, цар кхетам а культура а лакхъяра.

Цхьабакъда цунах тоъам баь Iе дага яц къона пропагандист. ДIахо йодача хана лекторски болх кхы а тоабе лаьрхIад цо. Из хургда ССКП XXII-ча съезда цо кийчду совгIат.

Ю. КАИМОВ,
ССКП Ачхой-Мартановски райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующи.

Хадданза кхее пропагандистий кадраш

В. И. Ленина чIоагIа лоархIам баьб пропагандистий кадраш харжара а царна хьехам балара а. Цо белгалдаьхад берригача идеологически балха чулоацам а никъ а. Болх кIезига бовзаш болча нахах дукха вIашагIъетта мегаргьяц пропагандистски кадраш яьхад цо. Пропагандистски кадраш хьахаржара а уж кхетамца хьалкхеяра а йола ленински принцип къаьстта чIоагIагIа пайдане я хIанз, вай мохк шерра коммунизм хьалъе болабеннача хана, советски наха идейно-политически кхетам балара дешаш Коммунистически парте оттадаьча, коммунистически гIулакхаш а мораль а йолаш вола керда саг хьалкхевелга ерригача партийни общественни организацей керттера декхар долча хана. «Марксистко-ленински теори массаза хьеха а коммунизм хьалъярах йола теоретически положенеш дIайовзийта а еза вай,— яьхад Н. С. Хрущева,— цхьабакъда, цунах кхоачамбаь Iе йиш яц. Цу тайппара пропагандисташкареи агитаторашкареи практически новкъостал хиларга, хьалха латта опыт цар дикагIа йовзийтарга, цу опытах предприяте, колхозе пайда мишта эцаргба яхача хаттара цар нийса жоп даларга сатувсаш ба советски нах. ХIаьта цу гIулакха пропагандисташи агитатораши декхарийла ба моллагIа а теоретически положенеш хайна ца Iеш, конкретни экономика ха а, дешаш тIагIоллара ца а дувцаш, бокъонца гIулакх довзаш къамаьлаш де а».

Кастта ССКП XXII-гIа съезд хургхиларца а цига парте керда программа тIаэцаргхиларца а дувзаденна идеологически балха лоархIам, пропагандистски кадрай лоархIам кхы а дукхагIа лакхлу.

Парте XXI-ча съезда решенеши «ХIанзарча хьалашкарча партийни пропаганда декхарий хьакъехьара» ССКП Центральни Комитета соцами кхоачаш а беш, республика партийни организацеша де дезар даьд пропагандистий кадраш дукхагIа а дикагIа а хилийтара. Укх дIададахача дешара шера партийни дешар хьехача болх беш 3.473 пропагандисти лектори вар. Уж 11117 саг дукхагIа ба цул хьалхагIа дахача дешара шера хиннарел. Цар кхетамаш а дикка лакхденнад. Аханел совгIа бола пропагандисташ лакхера образовани йолаш ба. Пропагандистски балха юкъеэзаб дуккха боахама кулгалхой, инженерно-технически болхлой, юрта боахама специалисташ.

Партийни организацеша нийса чакхбаьхаб, пропагандиста говзал латт дикагIча тайпара наьха безам тIабохийтилга, царна довзаш дола бакъдар тар ме лу дукхагIа тешам боргболаш, тар ме лу аттагIа кхетадергдолаш, тар ме лу дикагIа гургдолаш а чIоагIагIа дега чу дужаргдолаш а хилийтарах, яха В. И. Ленина хьехам. Из гIулакх кхоачашде лаьрхIа яр пропагандистий курсаши массаза болх беш йола партийни комитеташкара семинараши. Ленински говзал Iомае новкъостал даьд цар пропагандисташта.

Пропагандисташца хадданза баьча балхо новкъостал даьд партийни дешар хьехача занятей теоретически боарам лакхбара, коммунизм хьалъяра практикаца, партийни организацеша кхоачашдеча декхарашца айхха ювзаш теори Iомаяра. Дуккха бIаьш пропагандисташ ба вай занятеш Iалаьмате дика чакхъяха ховш. Царех я М. Я. Мальцева, Т. Г. Семенова, В. И. Лядов, В. И. Суслин, Н. С. Степанченко, М. Ф. Савин, М. А. Паталиева А. Балилов, З. М. Мухтарова, Л. М. Базгиева, У. А. Магомедов, М. С. Юсупов, И. В. Божко, А. С. Радченко, Г. Н. Попач, дуккха кхыбараш. Царех дуккха барашта партийни комитетий Сийлен грамоташ еннай, Сийлен Доска тIа баьхаб уж.

1961 шера 5 мая «Пропагандистий кадраш хьахаржара а кийчъяра а гIулакх тоадара де дезарий хьакъехьа» ССКП Центральни Комитето баьча соцам тIа белгалду, хIанзарча хьалашка пропагандисташ харжара, царна хьехам балара, уж хьалкхебара гIулакх овлангара денз тоадар дIахо йодача хана беррига идеологически болх тоабара эггара лоархIамегIа дола гIулакх хилар. ССКП ЦК цу соцам тIа белгалдаьхад пропагандистски кадрашца партийни организацеша беш бола болх бокъонца тоабергбола наькъаш, уж кийчбара а цар говзал лакхъяра а йола система оттаяй.

Республика парторганизацешта хьалхашка латта хоадам боллаш дола декхараш малагIаш да? Эггара хьалхагIа вIаштIехьдаккха дезар да партийни дешара ерригача звеношта керте латтараш дика кийчбенна, наха лоархIаш, большевикаш санна дог тийша, теоретически положенеш практически декхарашца ювза ховш, парте политика чакхъяккха ховш, коммуниста уйланца нах кхетабе а боахамеи политически декхараш кхоачашдара уж оарцагIбаха а ховш бола нах хулийтилга. Семинарашта, кружокашта, школашта кулгалде дукхагIа ахийта беза партийни, советски, боахамеи активацара нах, промышленностеи юрта боахамеи специалисташ. ЧIоагIа лоархIам болаш да нохчийни гIалгIайни интеллигенцеца пропагандисташ увттабар. Кхы дIахо хилийта йиш йолаш дац кружокашта, къаьстта а юххьанцарчарна, кулгалдераш кIезига кийчбенна нах хулга.

Партийни комитеташа хIанз къаьстта чIоагIа терко е еза керда пропагандистски кадраш кийчъяра. ГIулакх нийса оттадаьд сайрийнарча марксизма-ленинизма университета ерригача факультеташка пропагандистски балха практикаи методикаи къаьстта курсаш вIашагIъехкача а хIаьта мехкдаьттаи педагогически институтий общественни Iилмай кафедрашка, ССКП истори, марксизма-ленинизма лардаш, диалектически исторически материализм Iомаеча кружокийи семинарийи пропагандисташ кийчбу цхьан шера йола курсаш вIашагIъехкача а ССКП Грозненски горкомо. Городерча массайолча райкомашка вIашагIйохкаш я цхьан шера йола балхаш тIа боллашехьа пропагандисташ кийчбу курсаш. Уж тайпа курсаш республика вокх городашка а хила йиш йолаш я.

Юрташкарча пропагандисташта лаьрхIа вIашагIйохкаргйолаш я пропагандистий заочни курсаш. Юрташкарча пропагандистий заочни дешар шердара гIулакха пайда эц сайрийнарча марксизма-ленинизма университетахи партийни просвещене ЦIенахи. Республикански газетий оагIош тIа хьаелла еза теоретически политически темаех йола лоархIамегIара материалаш язъергйола «Пропагандистий заочни курсаш», цар тIа дувца деза занятей методиках дола дешаш а. Районни газеташ тIа хьаелла еза «Пропагандиста трибуна».

Партийни комитеташеи юххьанцарча парторганизацешеи хадданза лакхъе еза хIанз болх беш болча пропагандистий говзал. Эггара хьалхагIа парте райкомашкарча семинарий балха боарам лакхбе а чулоацам тоабе а беза, цар керттера декхар хила деза аргIанна йоагIача занятешта пропагандисташ кийчбелга, коммунизм хьалъяра программа кхоачашъяр духьа лоаттабеча къовсамера къахьегамхой практически декхарашца теори айхха ювза, деташ урауттадеш а низаш оарцагIдоахаш а болча марксистко-ленински хьехама боккхача низах бизза пайда эца, идейно-кхетама балхах боала пайда хадданза лакхбе, мехка а республика а халкъа боахам тIа-тIа дукхагIа дегIаккхувлаш бола низ цунах бе уж Iомабелга, коммунистически морала уйланца къахьегамхой хьалкхебелга.

Цунца цхьана вIаштIехьдаккха деза лоархIамегIа дола пропагандистски балха декхараш дувцар духьа хадданза городскойи районнии пропагандистий собранеш елга.

Пропагандисташта долча новкъостала цу тайппара городашка, районашка, йоккхийча предприятешка, колхозашка, совхозашка вIашагIйохка еза теоретически методически конференцеш, лоархIамегIа дола теоретически боахама-политически дешаш дувца лекцеш, балха опыт дIа-юха йовзийташ йола совещанеш, выставкашка, промышленни предприятешка, колхозашка, совхозашка аха экскурсеш, и. кх. дI.

Боккха пайда лургба лекторски группай а парте райкомашкарчеи горкомашкарчеи массаза болх беш йолча пропагандистски семинарий а кулгалхошта республикански семинараш яро.

Цхьабакъда, цу дерригача хIамаша пропагандист мукъавалийтац ший теоретически кхетамаш лакхдеш а методически говзал совйоаккхаш а цо ше къаьста хадданза, кIоаргга дешаш Iома а деш болх бе безача декхарах. Кхы тайпа гIулакхаш тIа ца дехкаш пропагандисташ мукъабита беза партийни организацеца, пайдана а болаш болх бара царна эша гIулакхаш хилийта деза, пропагандистий болх дукха хьинар тIадахийта дезаш, хадданза цар шоай кхетамаш лакхде дезаш, хан-ханнахьа занятешта кийчбала безаш, пропагандистски говзал хадданза совъяха езаш болга а ховш. ШерагIа йоаржае еза дикагIа болча пропагандистий опыт, цар моральни безам совбаккхара тайп-тайпара формаш дукхагIа юкъехувла еза.

Хадданза тоабе а чакхбаха а беза штатни пропагандистски болхлошцара болх а. Бакъахьара гIулакх да укх дIададахача дешара шера партийни дешара кабинетий заведующешца вай боаррамагIа болх вIаштIехьбаьнна. Цхьабакъда, иштта ала йиш яц пропагандаи агитацеи отделий заведующей балхах. Болх во бу вай партийни комитетий пропагандисташца. Хан-ханнахьа парте райкомийи горкомийи пропагандаи агитацеи отделий заведующей, лекторий - консультантий, пропагандистий совещанеши семинараши елга вIаштIехьдаккха деза вай.

Пропагандистски кадрашца беча балха, уж кийчбараи цар говзал лакхъяраи, партийни пропаганда дикагIа йола опыт вIашагIтохараи дIайоаржаяраи, моттигерча материалех дешара-методически пособеш оттаяра, могаеш йолча литературай спискаш оттаяра, выставкаши альбомаши вIаштIехьдахара, пропагандистий теоретически методически конференцеш чакхъяхара бола политически просвещене ЦIени кабинетийи лоархIам лакхбе беза. Политически дешара ЦIагIеи кабинеташкеи дукхагIа вIашагIйолла еза штате йоаца актив, методически группайи советийи лоархIам лакхбе беза. Партийни комитеташа общественностага гIолла вIашагIъехка еза политически дешара керда кабинеташ.

Пропагандистски кадраш кийчъяреи цар говзал лакхъяреи гIулакха партийни комитетий лекторски группай лоархIам лакхбе беза парте горкомашеи райкомашеи, марксизма-ленинизма теореи ССКП политикаи лоархIамегIа йола проблемаш ювцаш а, хIаьта иштта партийни пропаганда методика лоархIамегIара дешаш дувцаш а лектораша пропагандисташта хан-ханнахьа дика лекцеш ешаргйола а царна консультацеш тергйола а гIулакх вIаштIехьдаккха деза.

ДIададахача дешара шера итогаш ювцаш пропагандистий собранеш хул хIанз районашкеи городашкеи. Уж яро новкъостал де доагIа пропагандистски балха ерригa опыт вIашагIтохара а дIайоаржаяра а. Керда а маьхе а мел долча хIамах дIахо беча балха пайда эца беза.

ХьатIадоагIача дешара шера политически дешара системе дукхагIа Iомаергьяраш ССКП XXII-ча съезда материалаши парте программеи я. Цунца дувзаденна пропагандисташа шоаш а кIоаргга Iомае еза уж материалаш. Цу гIулакха доккха новкъостал де дезаш я политически дешара курсаш, семинараш, кабинеташ.

Пропагандистски кадрашца хадданза а хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тIаберзабаь а болх бар—политически дешара идейно-теоретически боарам лакхбара, марксистско-ленински теори вахарца айхха ювза ховргдолаш коммунисташи парте боацараши Iомабара, дIахо къахьегамхой творчески хьинар совдаккхара, коммунизм хьалъеча керда толамаш дахара бола тешам.

Н. АЛЕКСАНДРОВ,
ССКП Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующи.

Вахарца бувзам болаш

Коммунисташта марксистко-ленински теори Iомаеш беча балха тIа дика хIамаш карагIдувл «Красный молот» яхача завода партийни организацена. ХIанз хан-ханнахьа кхоачашду цо партийни дешар хьехара дешаш, хIара коммунисто ше-ше партийни дешар Iомадара гIулакха кулгал ду цо хIанз.

500 саг гаргга нах чубоагIача завода партийни организаце членех 400 гаргга саг партийни дешар Iомадеш ва. Нагахьа санна общеобразовательни школашка, техникумашка, институташка деша багIараш а тIехь уж лаьрхIача, заводера берригa коммунисташ дешара юкъеэзаб. Цул совгIа, царех дукхагIбараш школашка, кружокашка цхьана дешаш ба, хIаьта къаьст-къаьста дешар Iомадеш барашта семинараш вIашагIъехкай.

ССКП ЦК хьехамашка хьежжа партийни организаце дикка тоадаьд коммунисташта марксистко-ленински дешар хьехилга. Соахкарчул шозза дукхагIа хиннаб укх шера ССКП истории марксистско-ленински философии Iомаеш бола нах. Партийни дешара системе йоккха моттиг дIалоац экономически теории конкретни экономикеи Iомаяро. ДIададахача дешара шера экономически образовани лакхъеш 200 гаргга коммунист вар. Цул совгIа, юххьанцарча экономически образоване 79 школе дешаш вар 1700 гаргга болхло.

Цхьабакъда, эггара боккхагIа лоархIам болашагIа дар да коммунисташта дешар тIехь-тIехьа дукхагIа хьашт хилар, практически маIан долаш из долга царна хар, хIана аьлча ди тIехьа дукхагIа дувзалуш да из вахарца. Бакъда, из болх хIанз а массанахьа а хила беззача тайпара дика вIаштIехьбаьннабеце а, тоъал пайда баьннаб цох.

Теоретически цешаро новкъостал ду семинарашка, кружокашка дешаш барашта шоай производственни хьокхамаш лакхдара.

Массаза а кружокашта, семинарашта, консультацеш еча, конференцешта кулгалдераш ба теори а политика а дикагIа ховш, пропагандистски опыт йоккхагIа йолаш бола коммунисташ.

Пропагандистски балха дуккха юкъеэзаб завода специалисташ.

Пропагандистски кадраш хувца езаргйоацаш болх вIаштIехьбаьккхаб тха партийни организаце.

ХIанз партийни дешар хьехача массайолча моттигашка итогови занятеш хиннай, дешар Iомадеш болча коммунисташа а пропагандисташа а шоай замечанеш а предложенеш а йийцар. Масала, цхьа бахьан доацаш дац партийни кабинето кхоачамболлаш новкъостал ца дарах, методически теоретически новкъостал ца хиларах, дикагIча пропагандистий опыт ца йовзийтарах пропагандисташ цунна раьза боацаш хилар. Ший болх беш хиннаяц методически совет. ХIанз завода цехашка партийни собранеш хул партийни дешара шу чакхдалара итогашта хетаяь. ХIанз йолаш йола партийни дешара система дIахо а хилийтара тIехьа ба дукхагIа бола коммунисташ.

Дешара шу цу тайпара чакх а даьккха, хIанз кердача дешара шера партийни дешар бокъонца вIаштIехьдаккхара уйла еш я партком.

И. ЛИТВИН,
«Красный молот» яхача завода парткома секретара заместитель.

К. ТИМОФЕЕВ,
заводерча дукха тираж йолча газета секретарь.

«КРАСНЫЙ МОЛОТ» ЗАВОДА ДИКАГIБОЛА АГИТАТОРАШ

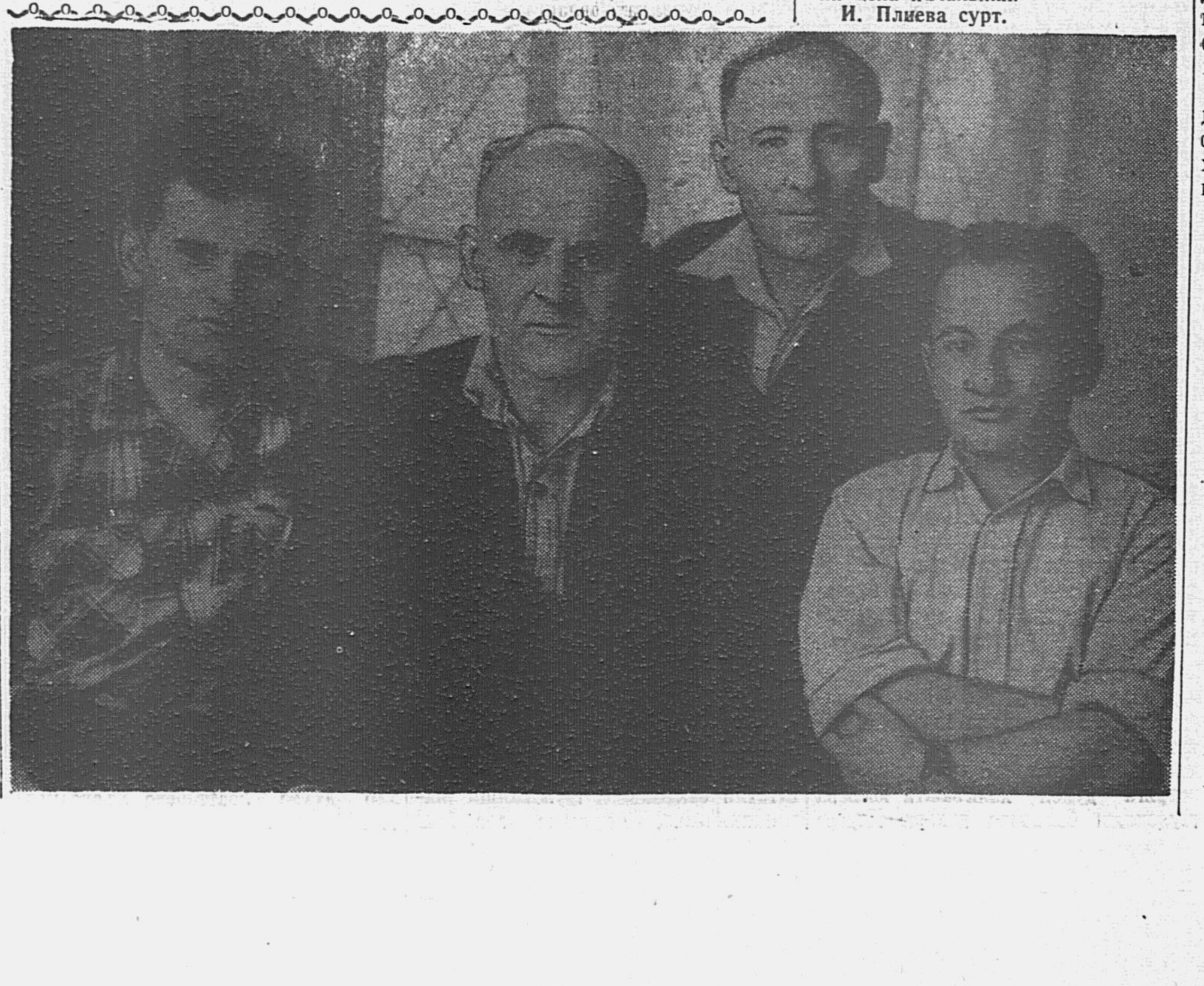

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) **Бакаленко И. М.** — экономически дешара юххьерча школа хьалхле лелаер, мехкдаьттааппаратурни цеха начальник, **Иодис И. П.** — экономически дешара юххьерча школа хьалхле лелаер, механически цеха начальник, **Литман Э. А.** — ССКП истори Iомадеча кружока пропагандист, №13 йолча цеха инженер-конструктор, (тIехьашкахьа уралаттар) **Емельяненко К. Д.** — экономически дешара юххьерча школа хьалхле лелаер, модельни цеха начальник.

И. Плиева сурт.

Марксизма-ленинизма идеяш Iомаяр, парте политика кIоаргагIа кхетаяр, из чакхъяккхара тIехьа къовсам лоаттабар коммунистий хинна ца Iеш, берригача къахьегамхой а вахара чухь хиланза даргдоаца хIама да.

25 вагон тха деннад паччахьалкхенна

Каст-каста делхача догIаша новкъарле ю жа ларгара, цхьабакъда, Наурски района колхозий а «Терский» яхача совхоза а хьайбаш леладерашеи механизаторашеи шоай деррига низаш оарцагIдаьхад тха ца доадара а дукха езача Даьхенна махулла дукхагIа диткъа тха далара а.

Масала, «Россия» яхача юртбоахама артеле хIанзале а 13 эзар совгIа устагIа лергаб. ДукхагIа болча жа лоргараша доккхий толамаш доах. Масала, Ашаханов СаIида хIара денна 60-нел кIезигагIа боацаш устагIа а лорг, хIаьта 90 килограмм мара норма йоацача 280 килограмм тха а доаккх. Цунна нийсса къахьег Носков Аркаде а.

Жа лоргача электромашинкаца дика болх бе хов 57 шу даьнна йолча Меланья Никитична Гусевайна. 150 килограмм тха — иштта да Меланья Никитичнас цхьан дийнахьа хьийгача къих хьахулар.

Сиха болх бу тха дIакхухьача Магомадова Секината, Горшенева Таисияс, Немцурова Пашас. Барт тайна болх а беш, мукъа йоаккха ха сакъердаме дIахьу мехкараша.

IалаьмагIа дика тха доал воккхагIа волча жа Iун Алдамов Абдурахьмана бригадацарча жа леладераша кхаьбача устагIашта тIера. 1210 болча устагIах хIаране тIара 5,3 килограмм дикача тхан яьккхай. ХIара устагIанна тIера 5 килограмми 150 грамми доаккхаш дика тха даьккхад Лабазанов Ахьмада Iулацарча жена тIера а. ХIанзале а 569 центнер тха заготовительни пункте дIаденнад «Россия» яхача колхозо.

Жа ларгара гIулакх цу тайппара дика лел Ленина цIерахчеи «Красное знамя» яхачеи колхозашка а.

Наурски заготконторо пачхахьалкхен тха дуттача моттиге дIаяхийтай 25 вагон — 2287 центнер тха.

Ф. КРЫМОВ.

ЖА ДИКА ЛОРГ

Жа ларгара дика кийчо яьй МагIалбика района «Ингушский» совхозе. Ший ханнахьа кийчъяьяр жа ларгара йола механизированни пункт. Кхоалленаш яьяр, жа ларга истолаш оттадаьдар.

Уж балхаш деш чIоагIа новкъостал дир № 4 йолча юрта боахама школа-механизацера практиках баьхкача курсанташа.

ДIайха денош отташе а жа ларга болабелар. 20 совгIа курсант ва жа лоргаш. Сихха хьаIомабир цар из болх. Къаьстта дика болх беш ба Сулейманов Махьмад, Сериглазов Владимир, Тарамов Иран, иштта кхыбараш, хIара дийнахьа 40—50 устагIа лорг цар. ТIехь-тIехьагIа кхы а доккхагIа толамаш доах цар. Уж толамаш даха йиш хул курсанташка дукхача хана денз жа лоргаш хьабоагIача къаьнагIа болча болхлоша царна чIоагIа новкъостал дарах. Царех ва хIара денна 70 а кхы совгIа а устагIа лоргаш вола Алгиреев Шамиль. НормагIа пхе саго ларга хьакххахьа деза жа хьакхухь Сумаев Хьасанеи Тарасов Александреи. Жа лерга хьадаьккха тха тараза тIа оза кхаь саго дIакххахьа дезача из дIакхухь Сухорукова Галинаси Евглевский Николайси.

Механизмашка цахаддаш болх байт моториста Галаев Махьмадеи агрегатий механика Узиев Дукаси.

Жа лоргараш чIоагIа раьза ба наладчикашеи кIодарч ирдерашеи беча балха. Уж ба Хь. Белхароев, А. Мерзоев, В. Алиев.

Жа лерга доаллашехьа тха харжа а херже, тоIа а дийя, дIадахьийта кийчду. ХIара дийнахьа тюкашка чудол 1300—1500 килограмм тха. Массехк тонн тха дIаденнад цар Даьхенна хIанзале. Из болх беш дика къахьег М. Мерзоевеи Т. Донсковаи.

Йоккха говзал лургья цу практика № 4 йолча юрта боахама школа-механизаце курсанташта.

А. ХАРСИЕВ.

ССКП XXII-ча съезда доккхий къахьегама толамаш доахаш накъа яхара сийленца къахьегаш хьайоагIа барзкъаш тегача № 4 йолча Назрановски фабрика коллектив. Бахача наха мамогга дукхагIа барзкъаш арахецара цхьа барт болаш, хьинаре къахьегаш я из коллектив.

Къаьстта дика болх беш ба мотористкаш Мальсагова Люба, Албогачиева Хьава, Бузуртанова Хадишат, Мартазанова Коси, Бузуртанова Марем, иштта кхыбараш а. Шоай производственни заданеш 115—120 процент кхоачашъю цар массаза а.

Цар арахецаш йола продукци брак йоацаш дика я.

СУРТА ТIА: дикагIа йола мастер Л. Мальсагова.

И. Плиева тексти сурти.

ЯЛАТАШ ЧУЭЦА КИЙЧЛУ

«Коминтерн» яхача колхоза кхаш хIанз а сийна латт. Хьекхача ахкан мелача михо теркадеш, талгIеш етташ санна латт кIаи рожи. Цхьабакъда, кIеззига ха яьнначул тIехьагIа моажлургда кхьчача ялата деза канаш. Ялаташ чуэца ха хьатIаотташ латт.

Укх шера юртбоахама артело хьакха дезаш 800 гектар ка бола ялаташ да. Колхозага йолаш йолча ялаташ чуэцача техникага хьежача дукха ялат а дац чуэца дезар. Юртбоахама машинаш технически дика кийчъяь а къахьегам нийса вIаштIехьбаькха а хуле 7—10 балха дийнахьа чуийца даха йиш я уж ялаташ.

ХIанз колхозе йолаш я РСМ-8 яха тIехьайийза лелаю 5 комбайни СК-4 яха шоаш лела 2 комбайни. Колхоза механизатораша бокъонца ремонт яь а хьежа а йистеяьккхай 4 тIехьайийза лелаюи цаI ше лелеи—5 комбайн. Вож ши комбайн транспортераш йоацаш латт.

Хьакхари ардари къаьста а долаш чуэца лаьрхIад укхаза деррига ка бола ялаташ. Ялаташ хьакха кийчъяьй 6 тIехьайийза лелаюи 1 тракторах йоаллаюи — ворхI лафетни жатка. Дика кийчъяь латт 7 подборщик. Цу тайппара, ялаташ чуэцаргдола еррига техника кхашка дIаараяла мара ца езаш кийча лархIа мегаргйолаш я. Комбайнераш а вIашагIтехаб, хIаьта царех дукхахбараш, масала, новкъостий Машало, Поторелов, Тесмин, Ерошкин ялаташ чуэцара йоккха практически опыт йолаш ба. Укх шера духхьашха ялаташ хьокхаш бац уж комбайнераш. Дуккха бIаьш гектараш дола кIа, мукх, кен хьекхаб цар, дуккха эзараш центнераш ялат аьрдад дIадахача шеращка.

ХIаьта а, ялаташ чуэцара кийчо еча цIенхашттара кхоачамбоацараш да тха. Ялаташ чуэцара ха хьатIакхача гаьна йоацаше а, колхоза правленеи партийни организацеи хIанз а ялаташ чуэцара йола балха план оттаяьяц, бригадашка а из кхоачашъе езарашка а дIакхачийтаяц. ХIанз тхона хац оахош ялаташ маца хьокхаргда, дийнахьа масс гектар хьакха еза, из кампани масса дийнахьа чакхъяккха еза.

Болх вIаштIехьбаккхара гIулакха а данза дукха хIамаш да. Комбайний агрегаташ тIа бахийта комбайнерий помощникаш хьакъоастабаьбац, соломокопнителаш бац, комбайнаш малагIча трактораш тIехьайийза лелаергья ховш дац.

Ялаташ чуэцача хана чIоагIа уйла тIаяхийта еза комбайний агрегаташи хьатташи цIи йоаеча хIамашца Iалашъяра. Цхьабакъда, цхьанна а комбайна тIа бешка яц хийи гIуми чуоттае. Комбайнаштеи хьатташтеи тоъал огнетушителаш яда складе, цхьабакъда, уж хьал а йиза, кийчъелга вIаштIехьдаьккхадац колхоза кулгалхоша.

Семилетка кхоалагIча шерара ялаташ чуэцара кийчо мишта ю а хьежа, долаш дола кхоачамбоацараш сихха дIадаха лаьрхIад партийни бюрос. Ялаташ чуэцара масса оатIорахьара кийчо ярах а уж дика чуийца дахарах а цхьаькха къахьегама совгIат хургда Советски Союза Коммунистически парте XXII-ча съезда.

А. ДЕРЕВЯНКО,
Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза агроном.

«Оаха яздаьчох хиннар»

„ХIана дебац доахан Экажкъонгий-Юртарча отделене?"

Иштта корта а болаш «Сердало» газета тIа кепа техача корреспонденцех укх тайпара жоп лу «Назрановский» совхоза парторганизаце секретара нов. Албогачиева: «Корреспонденце тIа белгалдаьха кхоачамбоацараш хинна хилар бакъда. Экажкъонгий-Юртарча отделене зоотехник хинна Измайлов ССКП членалара а балхара а дIаваьккхав. Балхара дIаваьккхав ферма бригадир Экажев а. Цул совгIа доахан довра гIулакха бехке барий дош следственни органашка къоастаде аьнна дIа а деннад...».

Семилетка кхоалагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра хьинаре къахьегаш я Грознерча нефтемаслозавода № 19 йолча установка коллектив. Укх шера пхе бетта план ханал 4 ди хьалха—27-ча мае кхоачашйир цо. Май бетта кходир планал совгIа 3 процент доагами 7 процент пари, хIаьта дуккха электроэнерги а кхойир.

Установка бригадашта юкъе къаьстта дикача балхаца белгалъяьннай йоккхагIа йола оператор Сорокина Лидия керте латта № 4 йола бригада. Укх шера май бетта установка бригадашта юкъе хьалхара моттиг яьккхар цо.

Шоай низ а хьинар а ца кходеш болх беш ба бригадацара болхлой оператораш А. Сребцов, Е. Журкина, слесарь Л. Борзов, оператора помощник Н. Какалова, дуккха кхыбараш а.

Толамца къахьег № 19 йолча установка коллективо коммунистически къахьегама коллектива сийлен цIи яккхара.

ССКП XXII-ча съезда доккхий къахьегама толамаш доахаш накъа яхалерхI цу установка коллективо.

Сурта тIа: установка дикагIа бола болхлой (аьттехьара аьрдехьа) оператор Сорокина, слесарь Борзов, оператора помощник Какалова, оператор Сребцов.

И. ПЛИЕВА текси сурти.

Деррига низаш оарцагIдаха хьажкIашта гIулакх де

ХьажкIаш хьувкъаяр дукха лоаттабеча къовсама эгтара бехктокхамегIа йола ха хьатIаэттай хIанз. МагIалбика районе эгтара бокккхагIа бола боахам ба «Ингушский» совхоз. Укх шера хIара гектара тIара 45 центнер йоаккхаш фуалъяьха хьажкIаш яха аьнна доккхий декхараш тIайицад совхозо, хIаьта цхьайола звеноша 200 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара 65 центнер йоаккхаш фуалъяьха хьажкIаш яхар дукха лаьцача Ерригроссийски социалистически яхья юкъе яхай. Уж декхараш кхоачашдара кIезига къахьега дезац хьажкIаш лелаеча звеной.

ХIанз республике массанахьа а хьажкIашта культиваци еш, уж листа йолчара нийлхъеш, нийлха йолча дIаювш, царна оасар деш ба хьажкIаш лелаераш.

«Ингушский» совхозе мишта вIаштIехьбаькхаб из бехктокхамера болх?

Дог гIоздоал цхьоалагIча отделене 1-ча бригада звеньевой волча Хидиров Жабраила звенос гIулакх ду хьажкIий кхаш бIаргадейча. Цун звенога леладе дIаденна хьажкIий кхаш ши бIаь гектар да. ЭгIа юхьера магIа юхье кхаччалца дика гуш да оасарах цIенача хьажкIий нийса мугIараш. ХIара бIена 1—2 хьажкIа ягIа. Дика тоадаь хьаьндаьча лаьтта, бокъонца нийсъяьча сеялкаца дIайийнай цига хьажкIаш. Цудухьа хьалтIа а дика яьннай уж.

ХьажкIаш хьалтIа дика яларах кхоачам хилац. ЦхьацаIйолча моттигашка хьажкIаш тIехьа а юташ дегIаух оасар, къаьстта а хIанз догIаш дийлхачул тIехьагIа. Цудухьа цхьа минут а ха ца йоаеш оасарца къовсам лоаттабеш ва Хидиров Жабраил. Кабардино-Балкарерча хьажкIаш лелаерий методах культиваци а еш, дохаду цо оасар. ХIанз кхай дIоахала еш йола культиваци яь яьннай звено, хIаьта пхорагIа культиваци яь яьннач тIехьагIа, листа йолча хьажкIаш нийлхъе а уж тIа ца яьннача дIае а йолалуш я из.

Квадраташ нийса йолаш тIаяьннай Яндиев Гаронеи Батыжев Салаудинеи кхашкара хьажкIаш. Пхиъ агрегат я цар участкашка болх беш. ХIанз кхай дIоахала еш йола культиваци яь а баьнна, пхорагIа культиваци еш ба уж. Оасарца лоаттабеча къовсама дика метод хиларах тарра, химикаташца оасар дохадеш йола ставропольций метод хьайицай «Ингушский» совхозе. Самолетаца молхаш етташ 2 дийнахьа 500 гектара тIара оасар дIадаьккхад. ХьажкIаш тIехьа а юташ хIараздаьнна тIадоагIаш лаьтта оасар хIанз вIашкадахад. Цхьабакъда, из къовсам цу методах кхы дIахо бахьа йиш йолаш бац молхаш ца хилар бахьан долаш.

ХьажкIашта гIулакх дика ду 1-ча отделене йиълагIча бригада звеньевой волча Центроев Мурада участке. Ялатийна лаьрхIа дIайийна 100 гектар хьажкIаш мара яц цунга лелаеш. ТIехьа оасар ца дуташ дика лелаю цо мугIарашта юкъе гIолла трактор. ХIанз пхорагIа культиваци еш ва Центроев. 25—30 сантиметр лакхъеннай хьажкIаш.

Цхьабакъда, дукха звеноша я совхозе оасарца цу тайпара къовсам ца лоаттабеш.

Итт сахьат даьнна цхьайттлагIа сахьат доладенна ха яр, культиваци яра геттара хоза ди дар. ЦхьоалагIча отделене полевой стане дIаоттаяь латт тIехьайийза культивтораш а йолаш йола ши трактор. Фу хиннад укхаза, хIана латт трактораш сейца? — аьнна шоашка хаьттача, механизатораша дукха хье ца луш жоп делар: — целаш ирдеш, даьтта хьокхаш хиннад тхо, — аьнна.

Нагахьа санна культиватора целаш ирдеш хIанз ах-ах ди доадеш хилча, гурахьа ялат чуэцаш дукха къахьега а дезаргдий-хьогI звеноводий. ДукхагIа дола хьажкIий кхаш оасаро хьалдикъа, культиватор токхае трактор мича гIолла лоалларгья ца ховш мугIараш дайна да. ХIаьта звеньевойша Хамхоев Махьмадеи Старченко Николаеи делкъа ха хиллалца культиваторий целаш ирдеча юкъа 5—6 гектара тIа культиваци е йиш яр.

Сеялкаш бокъонца нийсъяь ца хилар бахьан долаш дерригача хьажкIаш дIайийначча цар лаьттах 70 процент совгIа долчун тIа квадраташ вIалла хинна а яц. Цудухьа урагIеи пхорагIеи шин оагIорахьа е йиш йолаш яц культиваци. Оасаро хьалдикъача кхашкара мугIараш мичад а хьажкIаш малагIаш я а ца харах цхьоалагIчеи шоллагIчеи скоросташца лелае езаш хул тракторaш.

Из да кийч ца даьча лаьтта хьажкIаш дIаерах а тIаяьначул тIехьагIа царна гIулакх во дарах а хьахиннар. Аьттув баьнача минута кхы ха ца йоаеш оасарца къовсам лоаттабе безача метте, дукхагIа йола звеноши станашка е цIатIа салоIаш хиннай лаьтта ловсара даххалца яхаш. ДогIа сеца кхо ди даьначул тIехьагIа а иштта хьежаш баьгIаб уж. ХIаьта цу 3 дийнахь хьажкIел а лакхденнад оасар.

ХIанз, ши эзар гектар гаргга хьажкIаш кхерамерча хьала тIа йолча хана, беррига а оасар де арабоаларaш совхозе болх буларгболча нахах 10—15 процент хиллал мара бац. Масала, цхьоалагIча отделене балха лоархIаш волча кхо бIаь совгIа болхлочох укх тIеххьарча цхьан дийнахьа оасар де араваьннараш 27 саг мара вацар, хIаьта юхебисараш шо-шоай цIагIара гIулакхаш деш бар; вокха дийнахьа кхоалагIча отделенера оасара араваьннараш 16 сагги 4-ча июне араваьннараш 15 саги мара вацар. 10—15 дийнахьа бIаьстан юхьера балхаш чакхдаха аьнна ССКП Нохч-ГIалгIай обкома пленумо баь соцам бIарччача бетта а кхоачашберггбац совхозо хIанз мо мара из болх вIаштIехьбаькха ца хуле.

ХIанз балха аьттув болаш денош эттача хана, оасаро йоаеш латта хьажкIаш кIалхаръяхара совхозе болх булургболаш мел вола саг кхы ха ца тулийташ оарцагIваккха веза совхоза кулгалхошеи юртий Советий председателашеи. Цу гIулакха лаьрххIа оарцагIъяла еза ССКП МагIалбика райкоми райисполкоми, укх шера шоай керттерча декхарех цаI хьажкIий хьувкъам лакхбар долга а ховш.

«Сердало» газета рейдови бригада:
«Ингушский» совхоза 3-ча отделене звеньевой— БАТЫЖЕВ Салаудин.
МагIалбикерча районни газета редактор— М. ЛЫКОВ.
ВЛКСМ МагIалбика горкома секретарь — МАМИЛОВ Султан.
1-ча отделене хьажкIаш лелаю звеньевой — ХИДИРОВ Жабраил.
«Сердало» газета корреспондент — Б. БУЗУРТАНОВ.

Советски Казахстана 40 шу

СОВЕТСКИ Союзо дерригдунен-исторически коталонаш яьхача хана дог гIоздаьнна дезду Советски Казахстанерча къахьегамхоша Советий Iаьдал эттаи Казахстана Коммунистически парти хьахиннеи 40 шу дуза ди. Казахстанерча къахьегамхошца цхьана из ди дезду вай мехкарча вежарашха долча дерригача халкъаша а. Вай мехкарча дерригача халкъех шоай лаьттан бизза бола дай баьча, экономически, политически, культурни дегIадахка царна перспективни наькъаш хьадийлача, творчески къахьега уж хьалгIовттадаьча сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце хьаьй Советски Казахстан.

Дуккхача къамех латтача Советски пачхаьалкхено хьахьекхар социализма хьалашка мара эксплуататорски классаш дIаяха йиш ца хилар, шедола къам паргIата а шоай лоIаме а дегIадахка йиш ца хилар. Из дика гуш да Советски Казахстанах а.

Царизм лаьттача шерашка ах ахкеи патриархальнии хьала тIа хинначара доладенна Советий Iаьдал латтача шерашка казахий халкъо вахара дерригача доакъошка цIаккха а ца хиннача тайпара йоккхача прогрессага кхоачаш IалаьмагIа боккха гIа баьккхаб.

Лоацача хана республике хьахиннай вай ханара дика промышленность, механизированни юрта боахам, дуккха дола машиннаькъаш. Йоккхача халонашца чIоагIа къовсам а лоаттабеш, эгтара хьалха сийлахь-доккхача эрсий халкъо а деш, вай мехкарча дерригача вежарашха долча халкъаша новкъостал а деш, казахий халкъо Казахстана аренашка хьалъяьй йоккхий городаш, промышленни центраш, эзараш йола заводаш, фабрикаш, кхыйола предприятеш. 1913 шера хинначул езайоккхача индустре продукци хIанз 100-зза дукхагIа йоакх. Республика IалаьмагIа йоккхача территоре тIа хьахиннай бос болча металлурге гиганташ — Чимкентскии Риддерскии даш доаккха заводаш, Усть-Каменогорски даша-цинковойи Балхашски цIаста лоаладуи комбинаташ, Карагандински кIора бассейн, Казахстане гIолла чакхбоала Туркестана СибарегIен машинникъ. Керда хьаьй низ бола мехкдаьтта, химически, кхачан, кIада ду, тIишлой материалаш ю, машинаш ю промышленность. Казахстана машинаш еча заводаша арахеца продукци вайцига меттел, доазол дехьа а чIоагIа йоваш я.

40 шу хьалха бахача наьха цхьан сага сих 0,25 киловатт-сахьат электроэнерги мара кхачацар. ХIанз Казахстане бахача наьха цхьан сага сих 1000 киловатт-сахьат кхоач шера. Из лоархIамболлаш дукхагIа я Латински Америкерча хьаштдолча мехкарчул. Советски Iаьдал латтача шерашка революци хилалехьа хьалхарча ханарчул промышленноста валови продукци 57-зза, промышленни продукци 44-зза, кхеран кIор 350-зза дукхагIа боакх. Социалистически индустриализаци чакхйоаккхача хана хьахилар Казахстана къаман болхлой класс, казахий инженерно-технически интеллигенце кадраш хьахиннай.

ЙовзаргIйоацача йоалаш дика хувцаенна казахий юрт. Колхозни строй котъялар бахьан долаш овлан тIара хувцаденнад юртарча наьха вахар. Хьалха хIаравар ше-ше вахаш хиннача, кагийча миллионаш долча ахархой боахамашта метта хьахиннай йоккха механизированни юрта боахама производство. ХIанз республика кхашка болх беш эзараш трактораши комбайнаши я.

1953 шу даьначул тIехьагIа новкъост Н. С. Хрущев керте латтача ССКП ленински Центральни Комитето хьаькъал дола хьалхе лелаяр бахьан долаш юрта боахама керда декхараш кхоачашде мел эша хьалаш хьахиннад. Казахстана еррига экономика дегIаяра йоккха этап хилар укх тIеххьарча ворхI шера Казахстане 25 миллион гектар совгIа баьхи къовхехи дола лаьтта ахарах.

Баьх дола лаьтта карадерздир дерригача советски халкъаша чIоагIа низ тIабохийташ къа а хьегаш. Халкъа карагIдаьнна денал дола, боккха революционни лоархIам бола гIулакх да из, аьннад Н. С. Хрущева баьх дола лаьтта карадерзадарах. Баьх дола лаьтта карадерзадар бахьан долаш Казахстан товарни ялат доаккха мехка эгара а йоккхагIа йола район хинна дIаэттар. Бай караберзабаьча шерашка республико Даьхенна кхо миллиард пунт совгIа ялат деннад.

Баьхи къовхехи дола лаьтташ карадерзадеча IалаьмагIа доккхий хIамаш карагIдаларах, 1956 шера пачхаьалкхен план толамца кхоачашъярах Казахски ССР-а Ленина орден луш совгIат делар. Из доккха совгIат делар 1958 шера Целиноградски, Малхбузен-Казахстански, Карагандински, Кокчетавски, Павлодарски областашта а.

Укх шера январь бетта хиннача ССКП ЦК Пленумо къоастадир вай мехка юрта боахам кхы а чIоагIагIа лакхбара наькъаш. Казахстана юрта боахама къахьегамхоша цу Пленума решени шоай йоккха программа а лаьрхIа тIайицар. Республика юрта боахам дIахо йодача хана дегIабоалабара боккха лоархIам болаш хилар Н. С. Хрущева дакъа а лоацаш, Целиноградеи Алма-Атеи хинна юрта боахама дикагIа болча болхлой совещанеш. 1961 шера Казахстано доаккхаргда 1 миллиарди 100 миллиони пунтага кхоачаш ялат, хIаьта укх гаргтарча шерашка хIара шера доакка ялат 1 миллиарди 600 миллиони пунтага кхоачаш хургда, из ялат лоархIамболлаш дукхагIа да семилеткаx 1965 шера даккха оттадаьчул.

IалаьмагIа доккхий политически экономически хувцамаш хилар бахьан долаш Казахстано дIадаьккхад ше просвещене, Iилма, искусства хьакъехьа тIехьайиса хилар.

Казахстана духовни вахар чухь карагIдаьнна керттера хIама да керда тIехье кхетамца хьалкхеяр, керда вахар дуллача юкъе дика дакъа лоаца нах, Коммунистически парте гIулакха бух боаццаш мутIахьа бола советски патриоташ хьалкхебар. Хьалха хиннача кочевникашта юкъера хьахилар Амангельды Иманов, Алиби Джалгельдин, Сакен Сайфуллин санна бола денал дола революционераш, советски культура а Iилма а боккхий викалаш бола Джамбул Джабаев, Каныш Сатпаев, Мухтар Ауэзов, Сабит Муканов, Мукан Тулебаев, Ермек Серкебаев, кхы дуккхабараш а. Советски Iаьдал латтача шерашка чакхъяьккхай дуккха нах Iилмангеи дешаргеи баьха йола йизза культурни революци. ХIанз укх сахьата республике я 1,5 миллион совгIа бер деша дагIа 9463 школа. Революци хилалехьа Казахстане деша даьгIача берел 16-зза дукхагIа да уж. Республика 28 вузе деша вагIа 70 эзар студент, юккъера лаьрхIача 10 эзар сага лоархIаш лакхерча дешара заведеней 88 студенти техникумий 73 дешархои кхоач. ХIаьта хIанз юккъера лаьрхIача 10 эзар сага лоархIаш Франце —40, Итале — 34, Малхбузерча Германе — 31 студент мара кхачац. ХIара эзар сага лоархIаш лакхереи юкъереи дешар йистедаьккха 251 саг ва. 26 миллион экземпляр совгIа книжкаш дола 6 эзар совгIа библиотека я республике. Алхха 1960 шера республика издательстваша арахийцад 15 миллион юкъара тираж йола 960 цIи йола книжкаш. Октябрьски революци хилалехьа Казахстане казахий меттала арадоахаш кхо газет мара дацар юкъара тираж 40 эзар экземпляр а йолаш. ХIанз республике арадувл 5 меттала — казахий, эрсий, уйгурий, узбекий, корейций меттала. Дерригаш а 347 газет да, юкъара тираж 2 миллион экземпляр совгIа а йолаш. Казахстане бахачул кхозза дукхагIа нах бахача Турце дувлачарел шозза дукхагIа да уж. Дешарашка кхоача деррига а газеташи журналаши 6 миллион совгIа экземпляр да. ХIара эзар сага лоархIаш 552 экземпляр периодически издани кхоач.

Республике чIоагIа дегIадоагIа Iилма. Республика Iилма уйлан центр я Казахстана Iилмай Академи. Советски дикагIа болча Iилмахоша чIоагIа новкъостал дар бахьан долаш Iилма ерригсоюзни а дунен а шеррача боккхача новкъа баьннаб казахий Iилмахой. Советски Казахстана боккха Iилмахой академикаш — Ленински преме лауреаташ К. И. Сатпаев, М. Ауэзов, кхыбараш а Советски Союзал арахьа а гаьнна бовзаш ба. Iилмай республикански Академена юкъейоагIа 23 институт, 4 ботанически беш. Цар чу болх беш IалаьмагIа дукха Iилма сотрудникаш ба, 700 совгIа Iилмай доктори кандидати а волаш. Казахий халкъ доккхал деш да шоай Iилмахошта, писателашта, искусствай деятелашта карагIдаьннарех.

Казахий халкъа Советий Iаьдал латтача шерашка боахама а культура вахара а дерригача доакъошка карагIдаьнна доккхий толамаш Коммунистически парте баьччаи Советски пачхаьалкхе хьаьчуни—В. И. Ленина цIерца чIоагIа дувзаденна да.

ДIахо а Казахстана экономикеи культуреи дегIаяра йоккхий перспективаш хьаелл ворхI шерарча плано. Семилетка шерашка республике хьаергья 240 промышленни предприятии. Семилетка йистейоалаш 28 миллион киловатт-сахьатага кхоачаш электроэнерги йоаккхаргья, из хул 1913 шера еррига Россе йоаккхаш хиннaчул 13-зза дукхагIа. Семилетка йистейоалаш республике деша дагIа бераш 2200 эзар саг хургва. 1959—1965 шерашка республика халкъа боахам дегIабоалабарта дIадохийтаргда кердача ахчан 12 миллиард сом совгIа, из да хьалхагIа дIадахача 35 шера дIа мел дахийтачул лоархIамболлаш дукхагIа.

Республике вахара чухь IалаьмагIа боккха лоархIам болаш хIама хилар Казахски ССР-е Целинни край йиллар. Цо торо хулийтаргья Къилбаседерча областий Iалама IалаьмагIа доккхача рузкъех бизза пайда эца.

Ший пачхаьалкхе а йолаш даькхача укх 40 шера казахий халкъо хьаштдолчча буржуазни пачхаьалкхен бIаь шерашка нийсса бола боккха никъ баьб. ХIаьта политически, экономически, культурни вахара дерригача доакъошка даьхача толамашка диллача казахий халкъо гаьнна тIехьайитай Турци, Иран, Пакистан санна йола пачхаьалкхенаш.

Ший республика сийлахь-доккха 40 шу дуза ди тIакхоачаш экономикеи культуреи дегIайоалаеш Казахстана къахьегамхоша яьхача йоккхийча коталонех йола цифраши факташи иштта я. Халкъий цхьатарра бокъонаши, доттагIали, вIаши лархIари хилара ларда тIа хьаяьча, хьаькъале вIашагIтехача пачхаьалкхен строя хьокхам луча, дунен тIа эгтара а йоккхагIа йолча социалистически пачхаьалкхен викал хиллалше ираз долаш хиларах доккхал ду казахий халкъо. Таханара Казахстан хьалха латта социалистически пачхаьалкхе я, доазол дехьарча Малхбоален мехкий тоIадаь доахкача халкъашта паргIатони иразеи сердал хьувкх цо. «Дерригача мехкашкара халкъаш дикагIа дог доахаш хьеж Советски мехкага, Европерчеи Азерчеи социализма мехкашка,— йоах Н. С. Хрущева.— Уж къаьстта гIадбаха хьеж Советски Союза республикашка, цар тIа-тIа а чIоагIагIа кхетаду социализмо юкъерча Азеи Казахстанеи халкъашта чехкка экономически, политически, культурни прогрессага вуга никъ хьабийла хилар».

Шийна карагIа мел даьнача хIаман тIехь казахий халкъ декхарийла да дукха езача Коммунистически партена, цун ленински Центральни Комитета, Советски Iаьдала, цIенача дегца новкъостал деш долча вежарашха долча дерригача советски халкъашта.

Ж. ТЕНИЗБАЕВ,
философски Iилмай кандидат.

Коммунистически кхетам луш хила еза произведенеш

Хьалха араяьннача номер тIа оаха хоам баьчча тайпара 5—6 июне хилар Нохч-ГIалгIай АССР писателий творчески конференци. Вай республике литература дегIадоаладара хьакъехьара дукха дешаш белгалдир конференце писателий Союза правлене балхах отчетни доклад яьча Н. Музаева а пренеех къамаьлаш дьраша а. Къьаста чIоагIа теркам тIабахийта дийцар конференце литературни произведенеш вахарца дикагIа ювзаенна хила езаш хиларах, вай литературе критика кIезига хиларах, къонача литератораштa новкъостал дара, уж хьаллацара гIулакх тоаде дезаш хиларах дола дешаш.

ВАХАРЦА ЦХЬАНА ГIА БОАХАШ, КIОАРГАГIА ИЗ ДОВЗАШ

Нохч-гIалгIай писателий цхьоалагIа конференци хинначул тIехьагIа цхьадола толамаш даьхад республикерча писателаша. Цар шоай произведенеш тIа дикагIа хьахьокх вай вахар, гучадоах во дараш, уж ешаш бараш дIаяхача ханах юхедисараштa духьал къовсам лоаттабе тIахьех, хургдола сийрда вахар довза царна новкъостал ду.

Иштта вIаштIехьбаьккха шоай болх дIаболабе хьалхашка латта деххараш мадарра довзийта чIоагIа новкъостал дир писателашта боккха исторически лоархIам болча «Литератураи искусстваи кердача толамашка» яхача Н. С. Хрущева статьяс. Литература дIахо дегIадоаладара вай парте чIоагIа йоакхо еш хилар хьахьокх цо, шоай творчество бокъонца вахарца ювца писателашта никъ хьех. Из деррига белгалдаьккхар отчетни доклада тIа нов. **Музаева.**

ДIахо нов. Музаева дийцар республике къьнагIа барех волча писатела Арсанова Саидбе творчествах. Дукха ха я Арсанов «Ши тIехье» яха кхаь даькъах латта книжка яздеш вола, царех хьалхара книжка «Маца довз доттагIал» книжкаш дешараша вай республике а цун доазонел арахьа а чIоагIа лоархIаш, дукха езаш йола произведени а хинна дIаэттад. Маддара халкъа вахар хьахьокхаш йола произведени я из.

Ошаев Халида яздаьд «Оалан шераш» яха роман. Нохч-ГIалгIай литература дегIадоаладара лоархIам болаш произведени я из. Бокъонца долчча тайпара вахар хьахьокхаш я Муталиев Хьажбикара, Мамакаев Махьмада поэзии прозеи. Вай республике а гаьнна цул арахьа а дика йовзац я поэта Яндиев Джамалдина советски наьха сийрда вахар мадарра хьахьокхаш, довзийташ йола произведенеш. Бокъонца социалистически реализма новкъа баьнна, халкъагара Iомале, халкъа шоай творчество пайдане хилийта гIерташ язъю шоай произведенеш Базоркин Идриса, Ахматова Раисас, Осмиев Хьамзата, иштта кхыбараша а.

Литература вахарца дувзаш, кIоаргагIа къахьегамхой гIулакх, цар деррига вахар довзаш шоай произведенеш язъяра даькъе даьха толамаш кхы а дукхагIа хургдар, нагахьа санна писателий Союза правлене а берригача литератораша а цу гIулакхa дукхагIа терко яьяларе, еш йола критика нийса кхетаяьяларе. Автораша шоай произведенеш тIа кIезига къахьегар бахьан долаш, лерттIа хьажа ца а хьожаш писателий союза правлене членаша арадаха мегаргда аьнна могадар бахьан долаш идейни чулоацамга, художествага диллача мела произведенеш тIайолаш арадаьннад М. Сулаева очерикий сборник «Веннар дийнвар», Хь-Б. Муталиева дувцарий сборник «ДоттагIий болча», художествага диллача эсала йолаш араювл М. Хашагульгова цхьайола стихаш.

Писатела **Арсанова** ше къамаьл деш белгалдир цхьабола писателаш наха юкъе кIезига хулаш хилар, из бахьан долаш болхлой, колхозникий вахар, цар гIулакхаш царна кIезига довзаш хилар. Ховш да цу тайпарча писателашта вахарца гIа боахаш дIабаха, къахьегамхоштa эшаш йола произведенеш язъе хала хургдола. Дукха опыт йолаш, дуккхача хана денз литературе болх беш бараш а, хIанз хьалххара язъе болабенна къона литератораш а декхарийла ба тахандарча денах, хIанзарча ханах йола произведенеш язъе. КIоаргга вахар довзаш вай ханара сагa—коммунистически общество хьалъеш вар, дикагIа наха дIавовзийташ язъе еза ший произведенеш хIара писатела.

КIЕЗИГА Я ВАЙ ЛИТЕРАТУРЕ КРИТИКА

ЧIоагтIа теркам тIабахийта къамаьлаш дир конференце вай литературни критика хьакъехьа. Нохч-ГIалгIай литература дегIадоаладара даькъе цхьадола толамаш даха вай писателий вIаштIехьдаьннилга бакъда, аьнна белгалдаьккхар отчетни доклада тIа, цхьабакъда литературни критика гIулакх во латт вай. Произведеней идейни чулоацама кIоаргга анализ еш, кхоачамбоацараш гучадоахаш, де дезар хьалха доахаш, писатела нийса никъ хьехаш яц еш йола критика. Цудухьа араювл цхьаболча писателий эсала произведенеш.

Нохч-ГIалгIай истореи, меттеи, литератураи Iилма-тохкама института литературни сектора заведующе нов. **Чантиевас** критика йир цхьаболча писателаша шоай произведенеш тIа вай республике хьалха латтараш — колхозникаш, болхлой кIезига бувцаш хиларах. ХIанз а йолаш яц бокъонца вайнаьха кхалсаг ювцаш, маярра из хьахьокхаш йола произведенеш. КIезига терко ю вай писателаша художественни чулоацамга диллача шоай произведенеш дикагIа хилийтара.

Дукха ха йоацаш яздаьд нов. Музаева ший «Къонахий болар» яха роман, йоах нов. Чантиевас, дика гIулакх да из, тема а дика я цо дагалаьцар — коммунистически къахьегама бригадашта, ударникашта хетаяь я из произведени. Цхьабакъда, цун цхьайола оагIош лерттIа уйла ца еш, сиха, еша сакъердаме йоацаш язъяь я. КIезига язду писателашеи поэташеи дынах юхедиса во гIулакхаш дувцаш йолча темаех, хIаьта цу даькъе писателашта критика е ловш цхьаккха а вац. Из доккха кхоачамбоацар да.

Писатела **М. Сулаева** белгалдаьккхар вай критикаша шоаш еш йола критика кIоаргга произведене анализ а еш цун дикадар а кхоачамбоацар а белгал а деш еш ца хилар. ДукхагIа долча даькъе рецензе тIа кхоачамбоацараш мара произведене дикагIа йола оагIонаш хьахьокхац, хIаьта рецензи произведенеех а йоацаш, дукхагIа авторах йоагIаш хул, аьлар цо.

Нов. Музаева доклада тIа литературни критиках дола дош кIезига хьоахадаь хилар белгалдир къамаьл даьча писатела **М. Мамакаева.** Укх тайпарча творчески конференце алхха писателий цIераш яхарах, кхоачам а баь, доклада тIа из даьчча тайпара, сацар нийса дац. Произведеней анализ е еза, цар героех дувца деза, уж халкъа дукха хIана безa хьоахаде деза. ТIаккха мара ховргдац моллагIа произведени наха мел пайдане я. Литературни критика чIоагIа эш вай писателашта, аьлар дIахо нов. Мамакаева. Писатель Хамидов Абдул дика, чIоагтIа эшаш йола произведенеш язъюлургIолаш ва, цхьабакъда цхьайолча хана хIанз литература хьалхашка латта декхараш къьгга довзац цунна. Критика ярах а новкъостал хиннадац цунна. Цо во язъянь произведенеш а тIехьа хестаеш моттигаш нийсъеннай. Бакъда, цунах писатела зе мара, пайда баьннабац. Нов. Сулаева язъяьча цхьайолча произведенешта критика а йир нов. Мамакаева.

Нохч-ГIалгIай литературе критика кIезига хилар, литература дIахо дегIадоаладара тIаерзаяь из ца хилар белгалдир ше къамаьл деш РСФСР писателий Союза правлене секретара нов. **Бабаевске** а. ЙоагтIача боарамах критика еш ца хилча цхьаккха литература дегIадоагIаргдац, аьлар цо дIахо. Нийсача критико саг тоаву, бакъахьарча новкъа воаккх. Бакъда критика дог цIена а долаш, произведене дика дараш а кхоачамбоацараш а малагIаш да дика кхета а деш е еза.

КЪОНА БАРАШТА МАССА ХАНА НОВКЪОСТАЛ ЭШ

ХIара ди тIехьагIа чIоагIлуш дегIадоагIа къонача литераторий мугIараш. Книжкаш дешараштa дукха а езаш йовзаш я Эдилов Хасмахьмада, Джамалханов Зейндина, Кодзоева Тамаре, Боков Ахьмада, Плиев Махьмада, И. Трунова, М. Лукина, Муталибов Зейдина, иштта кхыбарий произведенеш, хIаьта дукха ба республике хIанз язъе болалуш бола къона литератораш а. Цудухьа тамаш яц къонача литератораштa хетадаь конференце дуккха къамаьлаш дар. Бакъда отчетни доклада тIа дукха дувцанзар къонача писателех. Из иштта хIана дар кхетаде хала дац, хIана аьлча писателий Союза правлене кIезига терко яьй, кIезига новкъостал даьд къонача литератораштa.

Доклада тIа ца оалаш дисар дийцар пренеех къамаьлаш дьраша. Къона кадраш, хадданза царна новкъостал а деш хьалкхее декхарийла ба писателаш, аьлар къьнагIа волча писатела нов. Арсанова. Нов. Чантиева белгалдир писателий Союзо къона литератораш бицбалийта хилар. Отчетни хана Союза членаллацаI мара саг хьаийцавац. Бакъда членаш хила бокъо йолаш дуккха ба.

Къамаьл де дош лу пединститута студента **С. Юсуповна.** Цо а дийцар Союзо къоначарна новкъостал кIезига деш хилар. Писателий Союза чуйоагIаш я литературни объединени. ХIанз язде болалуш бола къона автораш — студенташ, болхлой, газеташка болх бераш дукха ба цига. Бакъда, тамаш ю аз, йоах нов. Юсупова, литературни объединене оаха язъяь произведенеш ювцача хана цIаккха а цига дакъа лоацаш вай писателаш ца хиларах.

С. Юсупова а дIахо къамаьл даьча **Х. Эдилова** а белгалдаьккхар нохчийи гIалгIайи меттала арадувлача альманахаш тIа язъю произведенеш дукхагIа долча даькъе масса хана яздеш хьабоагIача писателий произведенеш хилар, хIаьта дукхагIа йолча хана «Вай къона доттагIий», аьле йоккха рубрика а оттайий альманаха цхьан-шин оагIо тIа мара хилац къонача авторий произведенеш.

— Тхона боккхагIа болча писателашкара новкъостал эш, царгара цар произведенешца Iомалу тхо язде,— аьлар къамаьл де трибуна тIа ваьннача пединститута студента **Дакаев Ахьмада.**

ЦаI шоллагIчоа тIехьа воалаш трибуна тIа бувл къона литератораш-студенташ нн. **Кодзоев, Цутиев,** Ножай-Юрта районера хьехархо нов. **Айдамиров.** Массане а белгалдир цар вай писателаша, поэташа къона кадраш хьалкхеяра кIезига йоакхо еш хилар, язде волалуш волча литератора новкъостал де, цун гIалаташ тоаде, кхоачамбоацараш белгалде уж декхарийла хилар.

— Къона бараш литературана юкъе а озаш, хадданза царна новкъостал де, уж хьаллаца декхарийла да вай, вай тIехье я из,— аьлар ше къамаьл деш нов. Бабаевске.

Писателий Союза хIара члено къонача литератора шефство лелайича, творчески из дегIавоалавара хIара денна йоакхо йича а нийса хургдар, аьнна предложени йоалайир къамаьл даьча литературни объединене председатела нов. **Ксендзовас.**

* * *

Пренеех къамаьл даьча Наьсарен районерча халкъа театра керттерча режиссера, къоначa писатела нов. **Бокова** дийцар вай писателаша драматургически произведенеш кIезига язъеш хилар. Халкъа театраи самодеятельностаи мегаргйолаш нохчийи гIалгIайи меттала дика пьесаш йолаш яц, аьлар цо.

Филологически Iилмай кандидата нов. **Корзуна** ший къамаьл хетадир писателаш хадданза шоай творчески боарам лакхбеш, марксистско-ленински эстетика дикагIа йовзаш хила безаш хилара, хIаьта нохч-гIалгIай литература истори вIашагIдолла а деза, аьнна предложени елар цо.

Писатела нов. **Базоркина** ше къамаьл деш белгалдир цхьабола къона литератораш шоаш язъяь произведенеш дикагIа хилийтара тIехьа, шоай литературни говзал лакхъяра тIехьа чIоагтIа къахьега ца ловш хилар, хIаьта иштта писателий Союза правлене республикерча литератораштa болх дика вIаштIехьбаьккха ца лелабаь хиларах а дийцар цо. Вай писателашта масса хана новкъостал де деза, хIанзарча хана эггара лоархIамегIа йолча темаех произведенеш язъе езилга хьалхадаха деза царна. Цу тайпара болх вIаштIехьбаккхаро новкъостал дергда дIахо Нохч-ГIалгIай литература дегIадоаладе. ДIахо болх тоабара хьакъехьара массехк предложени а йоалайир нов. Базоркина.

Конференце чIоагтIа критика йир Нохч-ГIалгIай книжни издательствана, цун болхлоша тематически планах арадаха лаьрхIа книжкаш ханнахьа ара ца дахарах, хоза оформлени йоацаш, арадоахараш а во кийчдеш арадоахаш хиларах.

Иштта дийцар конференце нохч-гIалгIай литература произведенеш эрсий меттала яхарах дола боккхача лоархIамера дош а.

Отчетни доклад ювцача дакъа лаьцар иштта писателаша **Хашагульгов Махьмада, Зязиков Бахьауддина,** «Грозненский рабочий» яхача газета культура отдела заведующе нов. **Лубина.**

Нохч-ГIалгIай писателий Союза хьалхашка латта декхараш белгал а деш конференце къамаьл дир Нохч-ГIалгIай обкома секретара **Б. Г. Габисова.**

Конференце балхаца дакъа лоацаш бар писатель **В. Шнаев,** поэтесса **И. Озерова.**

С-Г. КОТИЕВ.

Сурта тIа: нохчийи гIалгIайи писателий шоллагIча конференце дакъа лоацаш хиннараш (аьрдехьара аьттехьа) Н. Музаев, С. Бабаевский, Б. Анзорова (Iохайша багIараш), С. Озиев, В. Шкаев, Дж. Яндиев (уралаттараш).

С. ШЕРИПОВА сурт.

Политпросвещене кабинетий заведующей семинар

Укх деношка Нохч-ГIалгIай обкомеи ССКП Грозненски горкомеи политически просвещене ЦIагIа ССКП райкомий политически просвещене кабинетий заведующей семинар хилар.

Семинаре вIашагIкхийттараша ладийгIар укх шера май бетта ССКП ЦК хиннача партийни комитетий идеологически болхлой совещане балха итога хьакъехьа ССКП Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе нов. Александрова яьча докладага.

Семинаре чIоаггIа йийцар бIаьстанарчеи ахканарчеи хана вай республикерча районий кхашка агитационно-массови болх лелабара опыт.

Района хьайбаш леладерашта юкъе массово-политически болх лелабара а жа Iуй, дояркай опыта Ди дIадахьара хьакъехьа къамаьл дир семинаре ССКП Шелковской райкома политпросвещене кабинета заведующе нов. Андрианова. Кхашка балхашка боахкача къахьегамхоцща агитатораша бу болх бийцар парте Гудермесски райкома политпросвещене кабинета заведующе нов. Берштейна, хIаьта ССКП ЦК январски Пленума решенеш шоай районерча агитатораша мишта дIакхайкаю хойташ къамаьл дир парте Грозненски райкома политпросвещене кабинета заведующе нов. Шупиковас. Иштта кхычар а къамаьлаш дир семинаре.

ДIахо семинаре йийцар укх шера районашка баьча лекционни балха итогаш а, хIаьта дIахо йодача хана лекционни пропаганда кхы а чIоагIъяра даькъе хьалхашка латта декхараш а. Цу дешаех лаьца къамаьл дир ССКП обкома лекторски группа кулгалхочо нов. Лина.

С. ВАРЛАМОВ,
ССКП Нохч-ГIалгIай обкомеи Грозненски горкомеи политпросвещене ЦIен заведующи.

Книжкаш дешарий конференци

Гумсерча машиннаькъахой библиотеке дуккха книжкаш дешараш вIашагIкхийттабар дукха ха йоацаш. Укхаза дувца оттадаьдар М. Шолохова «Сага тIаккхаьчар» яха дувцар. Из книжка дийшараша дика дакъа лоацаш чакхъялар конференци. Къамаьлаш даьраша белгалдир сийлахь-воккхача советски писатела хьаяь майрача тIемахочун типични образ дуне мел латт йовргйоацаш хилар.

Р. ТУРЛУЕВ.

Ялаташ чуэца кийча ба наурцаш

Укх деношка, берригa советски нах санна, дагалаттар цаI долаш, йоакхо цаI йолаш — ССКП ЦК январски Пленума исторически решенеш сихагIа кхоачашъе, хургйолча парте XXII-ча съезда доккхийча производственни хьокхамашца накъа баха, дукха езача Даьхенна юрта боахама продукташ дукхагIа яла лаьрхIа ба наурцаш а. Цу гIулакхa семилетка кхоалагIча шера доккхий социалистически декхараш тIа а ийца, уж кхоачащдар духьа чIоаггIа къовсам лоаттабеш ба уж.

Дика хиннад районе ка бола ялаташ. Къаьстта дика хиннад гурахьа дийна кIа. ХIара гектара тIара 20 центнерга кхаччалца дика ялат дала мегаш да района кхаш, къаьстта Ленина цIерахчеи «Россия» яхачеи колхозий дараш. Бокъонца диза, кхачаш латт кIа. Моажбеннаб мукх а. Нагахьа санна догIаша кхы новкъарле ца йойя, укх гарггарча 3—4 дийнахьа хьокхаргболаш ба из.

Хьакхари ардари къаьста а долаш, ка бола ялаташ бархI-итт дийнахьа чуийца даха лаьрхIад наурцаша. Ялаташ дика чуэцара еш йола тIеххьара кийчо яь боалаш латт полеводаши механизатораши.

Ялаташ чуэцара дика кийчо еш ба Ленина цIерахча юртбоахама артела колхозхой. Укхаза отта а яь, масса оагIорахьара йийца яьннай ялаташ чуэцара йола планаш, техника а болхлой а шоашоай моттигашка дIанийсбаьб, артела хIара члена хIанз дика ховше мича, малагIа болх бергба.

Цу боахаме чуэца дезаш 4.566 гектар ка бола ялаташ да, цу даькъе гурахьа дийна кIа 3.364 гектар, гуйран мукх — 187, гуйран рожь — 218, бIаьстан юхье бийна мукх — 446, кен—168, борц — 187 гектар а йолаш.

— ХIанз тхоай берригa низ хьажкIашта обработка яра тIабахийтаб оаха,—йоах колхоза правлене председатела Дмитрий Григорьевич Василихина, — ка бола ялаташ чуэца доладалалехьа из болх чакхбаккхар духьа. Цхьаькха хIаман лоархIам а бу оаха: деррига ялаташ кхачарга ца а хьежаш, кхаьч-кхаьчача моттигашка а хьакхари ардари къаьста долаш а уж чуэца доладе. Цу гIулакха кхачаш латта кхаш малагIаш да хьожаш да тхо.

КIа оардаш ткъо комбайн я Ленина цIерахча колхозе. Уж ерригаш а ремонт яь, болх мишта бу хьежа йисте а яьха, кIи кхаш долча юкхе культстанашка дIаоттаяьй. Бокъонца кийчъяь яьккхай 15 лафетни жатка. Касарах улла кIа хьалъэцаш а оардаш а хургъя «РСМ-8» яха ворхIи, «С-6» яха ялхи, «С-4» яха пхиъи комбайн.

— Оаха даьча лоархIамех, — йоах колхоза керттерча агрономо Степан Иванович Пономарева, — ийс-итт дийнахьа чуийца даргда тхо ялаташ. Техникеи низаши цу гIулакха тоъал да тхога.

Укх шера духхьашха ялаташ чуэцаш бац комбайнераш П. Д. Жуков, В. Н. Поплутин, М. Расламбеков, И. Ф. Кардаильский, И. П. Цыганков, Г. И. Солнышкин, Ф. Чуприков, В. Луковенко, кхыбараш. Ала дезаш да укх шера ялаташ чуэцара а уж цIенхаштта кийчбенна хилар. ХIанз болх болабайта а йиш йолаш, кийча я цар комбайнаш.

Ка бола ялаташ чуэцара къаьстта дика кийчлу нов. Кедикаева кулгалдеча шоллагIча комплексни бригада коллектив. Укхаза мелдола хьажкIий кхаш обработка дика яь, оасарах цIена, кIаьда да. Цудухьа хIанз коллективага йиш я йол ханнахьа чуэца а ка бола ялаташ чуэца кийчо е а.

— Дийлхача догIаех пайда а ийца,— йоах нов. Кедикаева,— оаха хьатташ цIен а яь, тоIа а яь, дезинфекци а яь, ча тIа а хьаьрца Iооттаяьй. Цу балха тIа къаьстта белгалъяьннай колхозхо Коробова Зоя, Дьякова Ефросинья, кхыбараш.

ХIара комбайна тIара ялат хьатта тIа дIакхахьа аьнна шишша автомашина оттаяьй.

Бригадай кулгалхой хIанзале а йоакхо еш ба шоай декхар ханал хьалха кхоачашдара.

— Из декхар сихагIа кхоачашдар духьа оаха лаьрхIад,— йоах нов. Кедикаева, — пачхахьалкхенна ялаташ бийсанна дIатела.

Ка бола ялаташ чуэцара дика кийчо еш ба «Россия» яхача юртбоахама артеле а. Итт балха дийнахьа хьакхари ардари къаьста а долаш уж чуийца даха лаьрхIад цига. Ялаташ хьокхаш итт лафетни жатка хургъя, хIаьта касарах улла ялат хьалъэцаши оардаши йийтт комбайн хургъя. Ерригa техника болх тахан дIаболабойя а кийча я.

Хьатташка ялаташ дегаш-цIендеш йиъ машин хургъя, кердаяьккха кийчъянь «С-6» яха ши комбайн а йолаш. Ялат тIадувттача машинашца а кхоачам хиллал Iалашъяьй бригадаш.

Артела комплексни бригадашка бокъонца кийчъянь яьннай хьатташ, кара кIа дега цхаралаш да, белаш, новраш, яьшкаш, цIи йоаю оатхалаш я, таразаш кийчдаьд.

«Россия» яхача колхозе ялаташ чуийца далларца кхаш цIендергдолаш да. Ча арадаха аьнна аьшка мушах яь волокушаш кийчъяьй, хIаьта аргIаш деча стогометателаш лелаяра бригадашка вIашагIъехка къаьстта звенош я.

Колхоза правленеи партийни бюроси ханнахьа теркам баьб ялаташ чуэцаш болча болхлой къахьегама овсарле лакха йолаш болх бе йиш хиларал совгIа, культурно салаIа а йиш хилийтара. Дика кийчъяьй культстанаш, красни уголокашта лаьрхIа цIенош къоастадаьд, тойтара агитацеца кийчдаьд уж. Шоаш балхара мукъа йоаккхача хана цига керда газеташ деша, радиога, агитатора беседага ладувгIа, шахматех, шашкех, доминох ловза йиш я полеводийи механизаторийи.

Секретарь Алексей Гаврилович Охраменко керте латтача партийни бюро членаша отта а яь, шоай заседане чIоагIъяьй хьажкIашта гIулакх деча, доакъараш кийчдеча, ялаташ чуэцача хана берггболча политико-массови балха план. Из болх бе дикагIа болча коммунистех агитатораш хержаб.

Керда хьадаьнна ялаташ дIачуэца бокъонца кийчъеннай Наурскии Терскии ялаташ дIаийду пункташ. Ялаташ чулоаттадеча моттигашка дезинфекци яьй, ерригa механизмаш а кхыйола техника а хадданза ялаташ дIаийде йиш хургйолаш тоаяь латт.

Ялаташ сихеи доа ца деши чуэца а пачхахьалкхенна уж дIадалара план ханал хьалха кхоачашъе а лаьрхIа ба наурцаш.

Р. БОГДАНОВ.

Нохч-ГIалгIай истореи, меттеи, литератураи Iилма-тохкама института дирекце, партийнии профсоюзнии организаце коллективо йоккхача гIайгIанца 1961 шера 9 июне халача лазарах дуккха цамогаш иллачул тIехьагIа института воккхагIа вола Iилман болхло

МАЛЬСАГОВ АртагIа Оарцхо

кхалхарах хоам бу, хIаьта чIоагIа хала а хеташ цун дезалга кодам а бу.

«Сердало» газета редакце коллектива чIоагIа хала хет **МАЛЬСАГОВ АртагIа Оарцхо** кхелха, хIаьта цун дезалга йоккхача гIайгIанца кодам а бу.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советерча радиовещанеи телевиденеи комитета болхлой коллективага йоккха гIайгIа кхаьчай Нохч-ГIалгIай истореи, меттеи, литератураи Iилма-тохкама института воккхагIа вола Iилман болхло **МАЛЬСАГОВ АртагIа Оарцхо** валарах, хIаьта чIоагIа халахетарца цун дезалга кодам а бу.

Доакъар Iалашделга тоаде деза

Доакъар кийчдара бехктокхаме йола ха хьаэттай. Хьайбай продукташ кийчъяраи, уж пачхахьалкхенна дIаялараи, цул совгIа хьайбаш дебадараи боккха лоархIам болаш да доакъар кийчделга. Цхьабакъда, Шалински района «Джалка» яхача совхоза директора Арсанукаевеи, воккхагIа волча агронома Новаковеи, воккхагIа волча зоотехника Дурдиевеи терко яц цу гIулакха.

ХIанз а оттаяьяц мангал хьакхара план-график, цудухьа мангал мел хьакха беза а фу хана хьакха беза а хац болхлошта. Йол хьакхара план-график ца хиларах техника балха дIа-юха нийсъяьяц, цунах биза пайда эцац. Доакъар кийчдара гIулакх цар лерттIа вIаштIехьдоале тамаш я, хIана аьлча совхозе организационни болх во лел.

Совхоза специалисташа йол хьакхара гIулакха тIахьожам лелабац, цудухьа хьекха яда баьцаш яйна дукха моттигаш я. Масала, совхоза 3-ча отделене люцерна хьокх зиза тохача хана, хIаьта ховш да зиза тохале цунах питательни хIамаш дукхагIа йоахкилга.

Хьайбашта доакъар кийчдара гIулакха оарцагIбала декхарийла ба совхоза кулгалхой.

Н. ФЕДОРОВА,
Нохч-ГIалгIай АССР совхозий Управлене йоккхагIа йола зоотехник.

Радиопередачай программа

11-ча июне: 16.00 — пионераштеи школьникаштеи передача (эрсий меттала); 16.20 — «БIаьстан сарахьа» яха Музаев Нурдина дувцар; 16.40 — кхалнаха журнал (нохчий меттала); 17.00 — Москвера трансляци; 17.15 — радиоладувгIархой заявкех оттадаь концерт.

УКВ: 9.00 — Топелиус — радиопостановка «Iан фаьлг»; 9.34 — советски композиторий произведенех симфонически концерт; 10.05 — литературно-музыкальни композици «Хьона, парти»; 10.34 — Горьковски консерваторе выпускникий концерт; 18.00—Москвера трансляци; 19.01 — «Дукха деза сона дIаьха наькъаш!»— литературно-музыкальни передача; 19.40 — «Клинера цIа»—музыкальни очерк; 20.25 — Нохч-ГIалгIай радио солистий концерт; 21.11 — Богословский «Лемарка ашараш»; 21.36 — Волков «Сенн-Ремора фестиваль»; 22.30 — Москвера трансляци.

ТЕЛЕВИДЕНИ

12.00 — дешархошта лаьрхIа «Экзаменаш дIайолхаш я»; 12.10 — «Циска цIа» мультфильм; 12.40 — «Доктор Айболит» — художественни фильм; 18.00 — доазол арахьарча гIулакхех лаьца комментатора выступлени; 18.15 — «Эрсий халкъа оркестр» — документальни фильм; 18.35 — музыкальни викторина; 19.05 — керда хоамаш (эрсий меттала); 19.16 — эстрадни концерт; 19.55 — «Романи Францескеи»—фудожественни фильм.

12-ча июне: 6.35 — «Мехка вежаралли республикашка» — передача (нохчий меттала); 6.50 — хоамаши передачай программеи; 7.15 — «Тха микрофона хьалхашка — передача (эрсий меттала); 8.15 — «Iилмои дынои дувцараш» — передача (нохчий меттала); 8.28 — Дагестана иллеши ашараши; 8.47 — «Бераштa лазар ца хилийта йиш йий-теш» — лора хьехам (гIалгIай меттала); 17.00 — керда хоамаш (гIалгIай меттала); 17.10 — промышленноста болхлошта передача (гIалгIай меттала); 17.30 — керда хоамаш (нохчий меттала); 17.45 — «Болхлой мугIарашка отта кийчлуш ба уж» — передача (эрсий меттала); 18.00 — керда хоамаш (эрсий меттала); 18.15 — «РадиоладувгIархой письмоех...» — передача (нохчий меттала); 18.30 — Нохч-гIалгIай ашараш дIалокх вежаралли республикай артисташа.

УКВ: 9.00 — «Татарен композиторий творчество» — передача; 9.36 — «Кхоачаргдола ди» яха радиопьесеи, «Татарера запись» яха пионерски радиогазети»; 10.10 — «Илли оал СССР-а халкъа артиста Серкебаев Ермека» — музыкальни передача; 10.43 — «Ашараш локх Румынски радион оркестро» — концерт; 19.01 — Валикови Марнолини — музыкальни радиокомпозици: «Митрофан Пятницкий»; 21.11 — нохч-гIалгIай ашараш; 22.02 — неопалитанский ашараш.

Ред. зам. Дж. ХАМАТХАНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре.

Йоккха зал — **«Гола тоха аьрдагIа моттигаш».**

Долалу: 8, 2, 6, 10.

«Алешкина безам».

Долалу: 10, 12, 4, 8.

ЗIамига зал № 1 — **«Кхерий аренаш».**

Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

ЗIамига зал № 2 — берий сеанс — **«Говза хIамаш ю Марья».**

Долалу: 9, 11.

«ЙоI гитараца». Долалу: 1, 5, 9.

«Шолабаьраш». Долалу: 3, 7.

ЗIамига зал № 3 — Берий сеанс — **«Гутаперчеви кIаьнк».**

Долалу: 9.15, 11.15.

«Кхерий аренаш». Долалу: 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.

12-ча июне денз **«Майравар»** (США фильм).

«Родина» яхача кинотеатре

Берий сеанс **«Тха городе».** Долалу: 9.

«Алешкина безам». Долалу: 10.45, 4.05, 7.45.

«Асфальт йистейоалача». Долалу: 12.35, 2.30, 6, 9.30.

12-ча июне денз **«Майравар»** (США фильм).

г. Грозне, Краснознаменни улицах, № 83 йолча цIагIа вахаш волча Апостолов Андрей Ивановича суде лу г. Грозне, Краснознаменни улицах, № 83 йолча цIагIа яхача Апостолова Надежда Савельевацара ше къастарах дола дош.

Дош дувцаргда Грознерча Ленински районерча халкъа судо.

РЕДАКЦГ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15. Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретарг — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 15. Телефоны: 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3. Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ02079. Заказ № 3296.